หนังสือ เนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี กรมควบคุมมลพิษ

จุดเริ่ม...
บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม

20 ปี กรมควบคุมมลพิษกับความรับผิดชอบ
บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม เพื่อสมดุลทางธรรมชาติ
เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดี และส่งเสริม
การพัฒนาควบคู่กับการรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5

พระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 9

บอกกล่าว...เล่าความ 10

สารจากอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ 11

ทำเนียบ อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ 12

ประวัติความเป็นมา 13

วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจหลัก ค่านิยม 14

โครงสร้างกรมควบคุมมลพิษและคณะผู้บริหารในปัจจุบัน (ปี 2555) 15

ความหมายตราสัญลักษณ์กรมควบคุมมลพิษ 17

2 ทศวรรษ : บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม

ร้อยเรียงเรื่องราว...คืนสายน้ำใสให้ประชาชน 19

- มาตรฐานสิ่งแวดล้อมด้านน้ำ...รักษาไว้ซึ่งการใช้ประโยชน์ให้กับประชาชน
- มาตรฐานน้ำทิ้ง...แหล่งกำเนิดต้องบำบัดให้เป็นไปตามมาตรฐานก่อนระบายทิ้งออกสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งน้ำ
- บริหารจัดการมลพิษทางน้ำเชิงพื้นที่ลุ่มน้ำ...เปลี่ยนวิกฤตเป็นความร่วมมือแบบบูรณาการ
- 20 ปี กับภารกิจฝ่าวิกฤตน้ำเสียชุมชน
- หนึ่งทศวรรษ ชายหาดติดดาว...บนเส้นทางแห่งความสำเร็จ
- ก้าวที่ผ่านมาและก้าวต่อไปกับการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร
- เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ...ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำระบบความเค็มในพื้นที่น้ำจืด
- จัดการน้ำเสียอุตสาหกรรม...มาตรการป้องกันมลพิษ (Pollution Prevention)...ทั้งโรงเล็ก โรงใหญ่
- อุบัติภัย...กับสายน้ำ

ร้อยเรียงเรื่องราว...คืนฟ้าใสให้ประชาชน 29

- มาตรฐานสิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพอากาศในบรรยากาศและเสียง...รักษาไว้เพื่อสุขภาพของประชาชน
- มาตรฐานมลพิษทางอากาศ...แหล่งกำเนิดต้องบำบัดให้เป็นไปตามมาตรฐานก่อนระบายออกสู่บรรยากาศ
- มอเตอร์ไซด์...เร้าใจแบบไร้มลพิษ
- รถยนต์ที่ดี...ต้องไม่มีมลพิษ
- เกษตรกรรม...ไม่เผา

- อุตสาหกรรม...ปัญหาเฉพาะพื้นที่ที่ต้องแก้ไขยาวนาน
- มาบตาพุด...จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
- เสียงดัง...หนวกหู หรือหูหนวก
- เทคโนโลยียานยนต์...ในอนาคตที่ดีกว่า
- ร่วมมือระหว่างประเทศ...จัดการมลพิษข้ามแดนและในประเทศ

ร้อยเรียงเรื่องราว...การจัดการขยะและของเสียอื่นๆ **39**

- ขยะเทกอง...สู่การจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ
- ลด...คัดแยก...นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่
- ร้านรับซื้อของเก่า...สีเขียว
- ยุทธศาสตร์ WEEE และการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์
- ของเสีย...ห้ามเข้าประเทศไทย
- ลักลอบทิ้งกากของเสียอันตราย...เรื่องที่ยังมีอยู่
- ร่วมมือระหว่างประเทศ...จัดการมลพิษข้ามแดน
- อุบัติภัยจากสารเคมี...อุบัติเหตุที่เกิดประจำ

ร้อยเรียงเรื่องราว...ส่วนที่เหลือ **49**

- ทิศทางการบริหารจัดการมลพิษ
- เขตควบคุมมลพิษ...อีกเครื่องมือหนึ่ง ลดขจัดมลพิษ
- ตรวจสอบสิ่งแวดล้อม...พร้อมนำข้อมูลสู่สาธารณชน
- ลดปัญหามลพิษ บรรเทาทุกข์ ให้ประชาชน
- บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม...เส้นทางความร่วมมือ...เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดี
- คดีสิ่งแวดล้อม : กรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
- Green Thailand...ซื้อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- เครือข่าย...การมีส่วนร่วมในการจัดการมลพิษ
- เรียกคืนวัสดุอะลูมิเนียม...เพื่อจัดทำขาเทียมพระราชทาน

Green PCD กรมควบคุมมลพิษ : หน่วยงานรัฐที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม **56**

ประมวลภาพข่าวสำคัญ 2 ทศวรรษ : บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม **58**

คณะผู้จัดทำหนังสือ

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“...บึงมักกะสันนี้ทำโครงการที่เรียกว่าแบบคนจน โดยใช้หลักว่าผักตบชวาที่มีอยู่ทั่วไปนั้นเป็นพืชที่ดูดความโสโครกออกมาแล้วก็ทำให้น้ำสะอาดขึ้นได้ เป็นเครื่องกรองธรรมชาติใช้พลังงานแสงอาทิตย์และธรรมชาติของการเติบโตของพืช...”

พระราชดำรัส ในโอกาสที่คณะทำงานฝ่ายวิชาการ และคณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ
คณะกรรมการโครงการปรับปรุงบึงมักกะสัน กับคณะกรรมการระบายน้ำหนองหาน
เพื่อปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อม เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร
วันศุกร์ที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๘

“...ปัญหาสำคัญอีกอันคือเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องน้ำเสียกับขยะ ได้ศึกษามาแล้วเหมือนกัน ทำไม่ยากนัก ในทางเทคโนโลยีมันทำได้ แล้วในเมืองไทยเองก็ทำได้ หาเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาแล้วมาทำในเมืองไทยก็ทำได้หรือจะจ้างบริษัทต่างประเทศมาทำก็ได้ เทคโนโลยีทำได้ แต่ข้อสำคัญเหมือน “ที่ของผม” นี่แหละปัญหาเดียวกัน เดี๋ยวนี้กำลังคิดจะทำแต่ติดอยู่ที่ที่ที่จะทำ...”

พระราชดำรัส ในโอกาสที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นำคณะเอกอัครราชทูต
และกงสุลใหญ่ไทยประจำภูมิภาคยุโรป แอฟริกา และตะวันออกกลาง
พร้อมด้วยข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงการต่างประเทศ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันศุกร์ที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๓๒

“...เดี๋ยวนี้ก็มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำ น้ำนี้จะต้องใช้ให้ดี คือน้ำนั้นมีคุณ อย่างที่เราใช้น้ำสำหรับบริโภค น้ำสำหรับการเกษตร น้ำสำหรับอุตสาหกรรม ทั้งหมดนี้ ต้องใช้น้ำที่ดี หมายความว่า น้ำที่สะอาด

น้ำมีมากในโลก เป็นน้ำทะเลเป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะใช้อย่างนี้ไม่ได้ แล้วนอกจากนั้นเดี๋ยวนี้ ที่กำลังมีมากขึ้น ก็คือน้ำเน่า จะต้องป้องกันไม่ให้มีน้ำเน่า น้ำเน่าจะมีอยู่เสมอ แต่อย่าให้น้ำเน่านั้นเป็นโทษมากเกินไป ฉะนั้นนี่เป็นอีกโครงการหนึ่ง ที่เราจะต้องปฏิบัติ แล้วก็ ถ้าไม่จัดการโดยเร็ว เราก็จะนอนอยู่ในน้ำเน่า น้ำดีจะไม่มีใช้ แม้จะไปซื้อน้ำจากต่างประเทศมา ก็กลายเป็นน้ำเน่าหมด เพราะว่าเอามาใช้โดยไม่ได้ระมัดระวัง

ถ้าเรามีน้ำ แล้วมาใช้อย่างระมัดระวังข้อหนึ่ง และควบคุมน้ำที่เสียอย่างดีอีกข้อหนึ่ง ก็อยู่ได้...”

“...แต่ก่อนนี้เคยพูดถึงสิ่งแวดล้อมขั้นประเทศ เดี๋ยวนี้ถึงขั้นโลก ก็เป็นความรับผิดชอบที่เรามีความจริงต้องพูดถึงขั้นโลก เพราะประเทศไทยนี้ก็เติบโตขึ้นมา จะมีหน้ามีตาในโลกว่าเป็นประเทศที่มั่นคงเป็นประเทศที่ดี อย่างนั้นอย่างนี้ เราจึงต้องมีความรับผิดชอบในโลกมากขึ้น...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
วันจันทร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๒

"...การพัฒนาแหล่งน้ำนั้นอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิ่งแวดล้อมบ้าง. แต่ถ้าไม่มีการควบคุมน้ำที่ดีพอแล้ว เมื่อเกิดภัยธรรมชาติขึ้นก็จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนสูญเสีย ทั้งในด้านเศรษฐกิจและในชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งส่งผลกระทบกระเทือนแก่สิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง. ดังเช่นน้ำท่วมใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปีนี้ นอกจากความสูญเสียใหญ่หลวงที่เป็นผลโดยตรงแล้ว ยังเกิดภาวะน้ำเน่าขังอยู่ทั่วไป อันเป็นผลกระทบทางอ้อมอีกด้วย..."

พระราชดำรัส ในพิธีเปิดการประชุมวิชาการนานาชาติ

The Third Princess Chulabhorn Science Congress (P C III)

เรื่อง "น้ำและการพัฒนา : น้ำเปรียบดังชีวิต"

ณ โรงแรมแชงกรี-ลา

วันจันทร์ที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๘

"ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม อันเนื่องมาจากมลพิษ หรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในที่หนึ่งที่ใดก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงที่อื่นๆ ด้วย. เหตุนี้ ทุกคน ทุกประเทศในโลก จึงย่อมมีส่วนรับผิดชอบอยู่ด้วยกัน ทั้งในการแก้ไข ลดปัญหา และปรับปรุงสร้างเสริมสภาวะแวดล้อมให้กลับคืนมาสู่สภาพอันจะเอื้อต่อการมีชีวิตอยู่อย่างเป็นสุขของตนเองและเพื่อนมนุษย์..."

พระราชดำรัส พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึก

ในพิธีรับมอบเรือขจัดคราบน้ำมัน ซึ่งรัฐบาลเดนมาร์กน้อมเกล้าฯ ถวาย

วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๙

พระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

“ในวันนี้ของทุกปี โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติได้เชิญชวนประชาชนทั่วโลก ให้ร่วมกันเฉลิมฉลองและอุทิศตนเพื่อสิ่งแวดล้อม ยิ่งกว่านั้น บัดนี้ทุกๆ คนได้ตระหนักแล้วว่า ธรรมชาติแวดล้อมของเรา ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล และอากาศ มิได้เป็นเพียง สิ่งสวยๆ งามๆ เท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของเรา และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของเราไว้ให้ดีนี้ ก็เท่ากับเป็นการปกปักรักษาอนาคตไว้ให้ลูกหลานของเราด้วย นี่แหละคือ ความสำคัญของวันสิ่งแวดล้อมโลกที่เราได้มาร่วมชุมนุมฉลองกันในวันนี้

ข้าพเจ้าจึงขออวยพรให้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ ประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดไป”

พระราชดำรัส พระราชทานเนื่องในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเป็นประธาน
ในรายการภาคค่ำของงานวันสิ่งแวดล้อมโลก
ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
วันอาทิตย์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๓๑

“...และอีกอย่างขอวอนทางรัฐบาล และขอวอนทางทุกท่านหมดเลย ว่าขอให้ช่วยกันรักษาแม่น้ำต่างๆ ไว้ด้วย โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาก็ขอให้คนทางกรุงเทพฯ ช่วยกันรักษา เพราะว่าแต่ก่อนแม่น้ำเจ้าพระยานี้เรียกว่า เป็นแหล่งอาหารที่ยอดของคนทั้งหลาย และขอให้ช่วยกันประหยัดแหล่งน้ำจืด ก็คือแม่น้ำเจ้าพระยาก็เป็นแหล่งน้ำจืด ให้ใช้น้ำจืดอย่างรู้คุณค่า...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันเสาร์ที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐

บอกกล่าว...เล่าความ

ในวาระครบรอบ 20 ปี ของการก่อตั้งกรมควบคุมมลพิษในปีพุทธศักราช 2555 นี้ ถือได้ว่าเป็นปีแห่งประวัติศาสตร์ครั้งยิ่งใหญ่ที่ควรค่าต่อการจดจำของกรมควบคุมมลพิษ กรมควบคุมมลพิษจึงได้จัดงาน "20 ปี กรมควบคุมมลพิษ : บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม" เพื่อเฉลิมฉลองและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประวัติข้อมูลข่าวสาร และผลงานของกรมควบคุมมลพิษให้สาธารณชนทราบ ซึ่งภายในงานประกอบไปด้วยกิจกรรมมากมาย และหนึ่งในนั้น คือ หนังสือครบรอบ 20 ปี กรมควบคุมมลพิษ ฉบับนี้

หนังสือครบรอบ 20 ปี กรมควบคุมมลพิษ ถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นการจารึกถึงผลงานที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้ได้เก็บรวบรวมประวัติและผลงานของกรมควบคุมมลพิษเพื่อให้หน่วยงาน ประชาชนและผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ถึงเรื่องราวต่างๆ ของกรมฯ รวมทั้งเพื่อให้ชาวกรมควบคุมมลพิษเอง ใช้เป็นข้อมูลในการสืบค้นผลงานต่างๆ ที่เคยร่วมกันสร้างมา และถ่ายทอดส่งต่อให้รุ่นต่อไปได้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกรมควบคุมมลพิษ หน่วยงานที่มุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อช่วยให้ประเทศมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นต่อไป

ในวาระอันเป็นมงคลนี้ จึงขอน้อมอาราธนาอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวง อีกทั้งเดชะพระบารมีแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้โปรดดลบันดาลพระราชทานพรให้ทุกท่าน จงประสบแต่ความสุข สวัสดิ พัฒนมงคล สมบูรณ์พูนผล ในสิ่งอันพึงปรารถนาทุกประการ มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ คิดและประสงค์สิ่งใดขอให้ได้ดังปรารถนา กิจการงานเจริญก้าวหน้าตลอดไป และร่วมกันเป็นกำลังในการสร้างเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อไป

กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4 เมษายน 2555

สารจากอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ

(ดร.วิจารย์ สิมาฉายา)
อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ

20 ปีที่ผ่านมา กรมควบคุมมลพิษได้ดำเนินงานในภารกิจการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและแก้ไขปัญหามลพิษเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของการทำงานที่ดียิ่งขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาสภาวะมลพิษในแต่ละพื้นที่ แต่ละประเภทปัญหาได้และทันต่อเหตุการณ์บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

กรมควบคุมมลพิษได้น้อมนำแนวพระราชดำริ รวมทั้งแนวพระบรมราโชวาทในวาระต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นหลักและปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากพระองค์ท่านทรงห่วงใยและทรงวิริยะอุตสาหะในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นคุณาประโยชน์แก่ประเทศชาติและพสกนิกรชาวไทย

กรมควบคุมมลพิษได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการควบคุม ป้องกัน ฟื้นฟู และแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศเพื่อฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมและให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ

การดำเนินงานที่ผ่านมาแม้มีปัญหาอุปสรรคแต่ผลสำเร็จในหลายด้านของกรมควบคุมมลพิษได้มาจากความร่วมแรงร่วมใจของผู้บริหาร ข้าราชการ พนักงานและลูกจ้างทุกคน รวมทั้งเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป ตลอดระยะเวลา 20 ปี กรมควบคุมมลพิษ บนเส้นทางสิ่งแวดล้อมและในโอกาสสถาปนากรมควบคุมมลพิษ ในโอกาสนี้ พวกเราชาวกรมควบคุมมลพิษขอตั้งปณิธานในการที่จะทุ่มเทแรงกายแรงใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้มีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด และปลอดภัยจากมลพิษตามวิสัยทัศน์ของกรมที่ว่า “ควบคุมมลพิษ สิ่งแวดล้อมดี เพื่อประชาชน อย่างมีส่วนร่วม” ความสำเร็จดังกล่าวจะบรรลุได้ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือด้วยดีตลอดมา และคาดหวังว่าจะได้รับความมืออย่างดีตลอดไป

ทำเนียบ อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ

ดร.ปกิต กิระวนิช
(พ.ศ. 2535-2540)

นายศิริธัญญ์ ไพโรจน์บริบูรณ์
(พ.ศ. 2540-2542 และ 2543-2545)

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ตรีเดช
(พ.ศ. 2542)

นายอภิชัย ชวเจริญพันธ์
(พ.ศ. 2546-2549)

ดร.สุพัฒน์ หวังวงศ์วัฒนา
(พ.ศ. 2549-2554)

ดร.วิจารย์ สิมาฉายา
(พ.ศ. 2554)

ประวัติความเป็นมา

• กรมควบคุมมลพิษ ก่อตั้งเมื่อปี 2535 อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 พร้อมทั้งยุบสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และปรับปรุงเป็นส่วนราชการใหม่ 3 กรม ได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

• กรมควบคุมมลพิษใช้ตึกมหานครยิปซัมเป็นที่ตั้งในช่วงปี 2535-2537 ต่อมาได้ย้ายที่ตั้งกรมฯ ไปที่อาคารพหลโยธิน เซ็นเตอร์ ในช่วงปี 2537-2544 และย้ายมาประจำที่อาคารกรมควบคุมมลพิษ 92 ซอยพหลโยธิน 7 ถนนพหลโยธิน เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

• ปี 2545 มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2545 จัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษได้โอนมาสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2545

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจหลัก ค่านิยม

วิสัยทัศน์

"ควบคุมมลพิษ สิ่งแวดล้อมดี เพื่อประชาชน อย่างมีส่วนร่วม"

พันธกิจ

1. กำหนดนโยบาย วางแผน และผลักดันยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษของประเทศไปสู่การปฏิบัติ

2. พัฒนามาตรฐาน มาตรการ และเกณฑ์ปฏิบัติในการควบคุมมลพิษที่เหมาะสมกับสถานการณ์

3. พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการควบคุมมลพิษ รวมทั้งประสานความร่วมมือ และดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

4. กำกับ ดูแล ให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐาน มาตรการควบคุมมลพิษ และรายงานสาธารณะ

ภารกิจหลักตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรมควบคุมมลพิษ

กรมควบคุมมลพิษ มีภารกิจเกี่ยวกับการกำกับ ดูแล อำนวยการ ประสานงาน ติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับการฟื้นฟู คุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีอำนาจหน้าที่ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 ดังต่อไปนี้

1. เสนอความเห็นเพื่อจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านการควบคุมมลพิษ

2. เสนอแนะการกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด

3. จัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมาตรการในการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากภาวะมลพิษ

4. ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษ

5. พัฒนาระบบ รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมสำหรับระบบต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกากของเสียสารอันตราย คุณภาพน้ำ อากาศ ระดับเสียงและความสั่นสะเทือน

6. ประสานงานและดำเนินการเกี่ยวกับการฟื้นฟูหรือระงับเหตุที่อาจเป็นอันตรายจากมลพิษในพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนมลพิษและประเมินความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม

7. ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการจัดการมลพิษ

8. ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศในด้านการจัดการมลพิษ

9. ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องราวร้องทุกข์ด้านมลพิษ

10.ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านการควบคุมมลพิษและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

11.ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ค่านิยม

"มุ่งมั่นทำงานด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม เป็นทีม เป็นประโยชน์ต่อประชาชน"

โครงสร้างกรมควบคุมมลพิษ

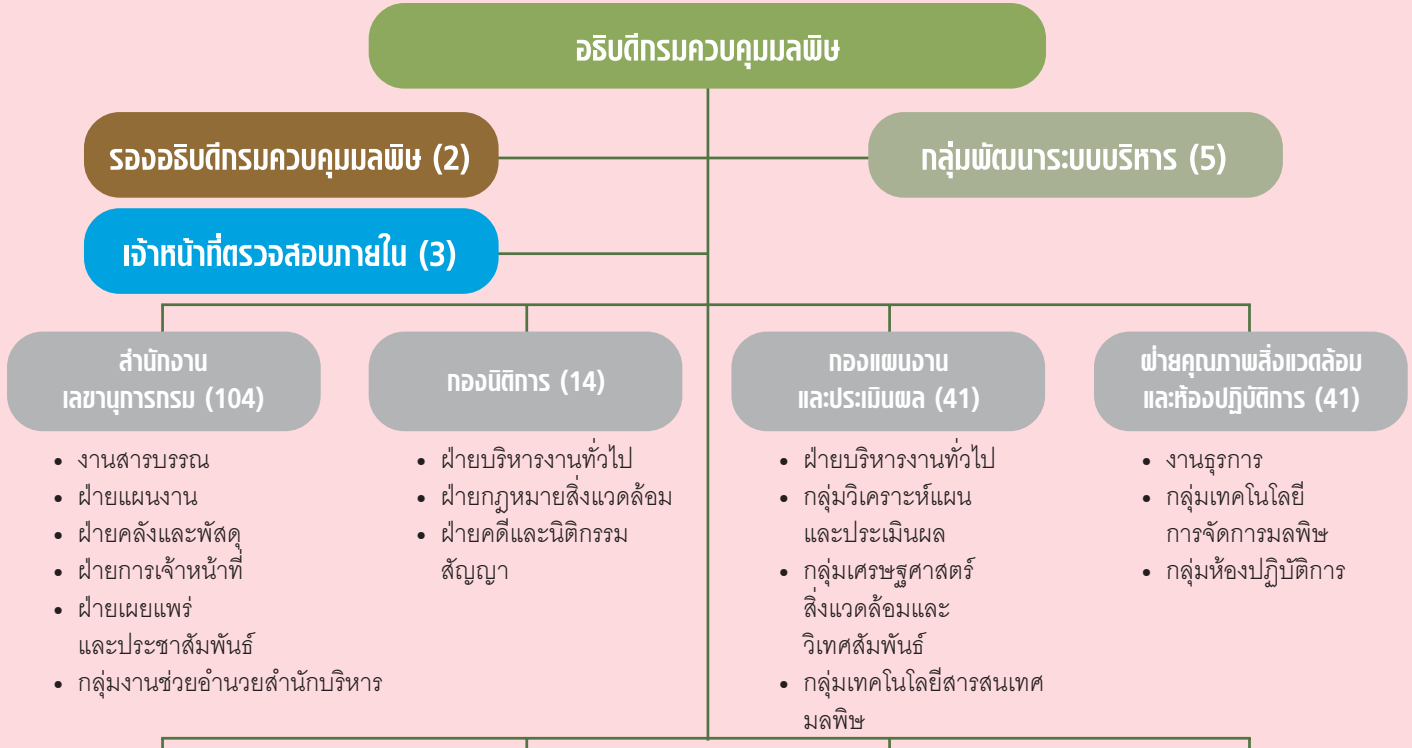

- งานสารบรรณ
- ฝ่ายแผนงาน
- ฝ่ายคลังและพัสดุ
- ฝ่ายการเจ้าหน้าที่
- ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
- กลุ่มงานช่วยอำนวยสำนักบริหาร

- ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- ฝ่ายกฎหมายสิ่งแวดล้อม
- ฝ่ายคดีและนิติกรรมสัญญา

- ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- กลุ่มวิเคราะห์แผนและประเมินผล
- กลุ่มเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและวิเทศสัมพันธ์
- กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศมลพิษ

- งานธุรการ
- กลุ่มเทคโนโลยีการจัดการมลพิษ
- กลุ่มห้องปฏิบัติการ

- ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- ส่วนแผนงานและประมวลผล
- ส่วนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- ส่วนลดและใช้ประโยชน์ของเสีย
- ส่วนของเสียอันตราย
- ส่วนสารอันตราย
- ส่วนปฏิบัติการฉุกเฉินและฟื้นฟู

- ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- ส่วนแผนงานและประมวลผล
- ส่วนแหล่งน้ำจืด
- ส่วนแหล่งน้ำทะเล
- ส่วนน้ำเสียชุมชน
- ส่วนน้ำเสียอุตสาหกรรม
- ส่วนน้ำเสียเกษตรกรรม

- ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- ส่วนแผนงานและประมวลผล
- ส่วนคุณภาพอากาศในบรรยากาศ
- ส่วนมลพิษทางอากาศจากยานพาหนะ
- ส่วนมลพิษทางอากาศจากอุตสาหกรรม
- ส่วนมลพิษทางเสียงและความสั่นสะเทือน

- งานธุรการ
- ส่วนอำนวยการ
- ส่วนกำกับการ
- ส่วนบังคับการ 1
- ส่วนบังคับการ 2
- ส่วนบังคับการ 3
- ส่วนบังคับการ 4

( ) จำนวนข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างประจำ

คณะผู้บริหารในปัจจุบัน (ปี 2555)

ดร.วิจารย์ สิมาฉายา
อธิบดี

นายวรศาสน์ อภัยพงษ์
รองอธิบดี

นางสุณี ปิยะพันธุ์พงศ์
รองอธิบดี

นายรังสรรค์ ปิ่นทอง
ผู้อำนวยการ
สำนักจัดการ
กากของเสีย
และสารอันตราย

ดร.พรสุข จงประสิทธิ์
ผู้อำนวยการ
สำนักจัดการคุณภาพ
อากาศและเสียง

ดร.อนุพันธ์ อิฐรัตน์
ผู้อำนวยการ
สำนักจัดการคุณภาพน้ำ

นางสาววชิรา แสงศรี
เลขานุการกรม

นายสุชิน สังขพงษ์
ผู้อำนวยการ
กองนิติการ

นางกัญชลี นาวิกภูมิ
ผู้อำนวยการ
กองแผนงาน
และประเมินผล

นางจันทนา ภาคย์ทองสุข
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการ
ฝ่ายตรวจและบังคับการ

ดร.พรศรี สุทธนารักษ์
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการ
ฝ่ายคุณภาพสิ่งแวดล้อม
และห้องปฏิบัติการ

ความหมายตราสัญลักษณ์กรมควบคุมมลพิษ

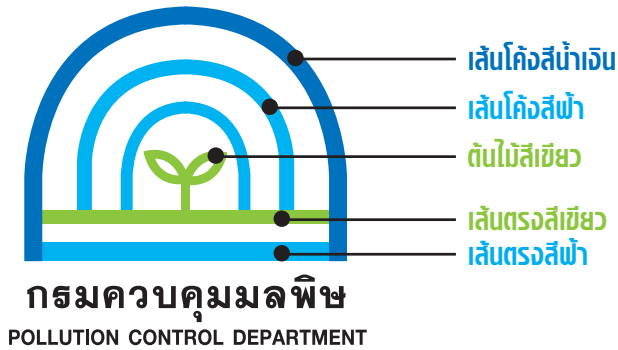

สัญลักษณ์	ความหมาย
เส้นโค้งสีน้ำเงิน	ฟ้าที่สวยงาม อากาศที่สดชื่น
เส้นโค้งสีฟ้า	ความร่วมมือร่วมใจของประชาชนกับกรมควบคุมมลพิษ ร่วมกันแก้ไขปัญหามลพิษต่างๆ ให้หมดไป
ต้นไม้สีเขียว	คุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดี อันเกิดจากการควบคุมมลพิษ
เส้นตรงสีเขียว	สภาพแวดล้อมใกล้ตัวเรา เช่น ดิน
เส้นตรงสีฟ้า	น้ำ มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น เกิดจากความเจริญก้าวหน้าของกรมควบคุมมลพิษที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสภาพแวดล้อม
สีน้ำเงิน	ฟ้าที่สดใส
สีฟ้า	สิ่งแวดล้อมที่ดี
สีเขียว	ความรับผิดชอบของกรมควบคุมมลพิษ

2 ทศวรรษ : บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม
ร้อยเรียงเรื่องราว...
คืนสายน้ำใสให้ประชาชน

ร้อยเรียงเรื่องราว...คืนสายน้ำใสให้ประชาชน

สองทศวรรษกับความมุ่งมั่นดำเนินงาน เพื่อป้องกัน และรักษาแหล่งน้ำของประเทศไม่ให้เสื่อมโทรม เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ทั้งการอุปโภค บริโภค การประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว และการรักษาระบบนิเวศ เส้นทางของความสำเร็จที่สำคัญ

มาตรฐานสิ่งแวดล้อมด้านน้ำ...รักษาไว้ซึ่งการใช้ประโยชน์ให้กับประชาชน

• มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล มาตรฐานคุณภาพน้ำใต้ดิน

• กำหนดประเภทของแหล่งน้ำรวม 48 สาย และแหล่งน้ำทะเลทั่วประเทศ

มาตรฐานน้ำทิ้ง...แหล่งกำเนิดต้องบำบัดให้เป็นไปตามมาตรฐานก่อนระบายทิ้งออกสิ่งแวดล้อมหรือแหล่งน้ำ

โรงงานอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม อาคาร 8 ประเภท ที่ดินจัดสรร บ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง น้ำกร่อยและน้ำจืด การเลี้ยงสุกร ท่าเทียบเรือประมง สะพานปลา และกิจการแพปลา สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน

บริหารจัดการมลพิษทางน้ำเชิงพื้นที่ลุ่มน้ำ...เปลี่ยนวิกฤตเป็นความร่วมมือแบบบูรณาการ

แม่น้ำสายเลือดหลักของประเทศที่มีปัญหาคุณภาพน้ำมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ทศวรรษแรก และกรมควบคุมมลพิษเข้าไปมีบทบาทในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ คือ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลุ่มน้ำท่าจีน ทั้งการส่งเสริมให้ใช้น้ำอย่างประหยัด ลดปริมาณน้ำเสีย บำบัดน้ำเสียจากกิจกรรมต่าง ๆ ให้ความรู้เรื่องข้อกำหนดและกฎหมาย ฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียที่ใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐานจนถึงเทคโนโลยีขั้นสูง และการกำจัดผักตบชวา

วิกฤตการณ์แม่น้ำท่าจีนเน่าครั้งใหญ่ซึ่งไม่เกิดขึ้นมาก่อนในปี 2543 สาเหตุจากการระบายน้ำเน่าเสียจากพื้นที่นาข้าว ส่งผลกระทบและความเสียหายอย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ รวมระยะทาง

กว่า 150 กิโลเมตร เหตุการณ์ครั้งนั้น นำไปสู่การวางแผนจัดการ ป้องกัน แก้ไขและฟื้นฟูคุณภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนในเชิงระบบลุ่มน้ำที่เน้นการมีส่วนร่วมและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่เป็นสำคัญ เกิดเป็น “แผนปฏิบัติการป้องกัน แก้ไขและฟื้นฟูคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำท่าจีน” ที่มีการตั้งค่าเป้าหมายการฟื้นฟูเพื่อยกระดับของคุณภาพน้ำในช่วง 10 ปี เกิดองค์กรภาคประชาชนที่เข้มแข็ง 4 จังหวัด (จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร สุพรรณบุรี และชัยนาท) ในนามของ “ชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีน” จนถึงปัจจุบัน นับเป็นลุ่มน้ำแห่งแรกที่ผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง 4 จังหวัด กรมควบคุมมลพิษและภาคประชาชนร่วมลงนามที่จะเฝ้าระวังและจัดการปัญหาคุณภาพน้ำอย่างมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำจนถึงท้ายน้ำ ตลอดจนคูคลองลำน้ำสาขาที่เชื่อมต่อ

จากกรณีพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน จึงขยายผลด้วยการกำหนดให้พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ท่าจีน บางปะกง ทะเลสาบสงขลา และลำตะคอง เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤตของประเทศที่ต้องมีความสำคัญเร่งด่วนในการฟื้นฟูคุณภาพน้ำ มีการลงนาม “ปฏิญญาความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤต” 5 ลุ่มน้ำ ระหว่าง 4 กระทรวงหลัก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) เป็นการยกระดับการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการที่มีเป้าหมายชัดเจน (Joint KPI) และเกิดการขับเคลื่อนกลไกต่างๆ จนประสบความสำเร็จและกำลังก้าวไปสู่ความสำเร็จ โดยตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมาไม่มีแหล่งน้ำใดในประเทศที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในระดับเสื่อมโทรมมาก

20 ปี กับภารกิจฝ่าวิกฤตน้ำเสียชุมชน

การจัดการน้ำเสียแต่เดิมบังคับให้บ้านเรือนมีบ่อเกรอะบ่อซึม อาคารขนาดใหญ่มีระบบบำบัดน้ำเสีย แต่ไม่เพียงพอเห็นได้จากปัญหาคุณภาพน้ำในแม่น้ำ คู คลอง หลายพื้นที่ แนวคิดจึงพัฒนาเป็นการจัดการน้ำเสียด้วยการให้บ้านเรือนมีระบบบำบัดน้ำเสีย (Onsite Treatment) จัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม ทั้งที่เป็นแบบรวมกลุ่มอาคาร Cluster Treatment) และระบบรวม (Central Treatment) มีการกำหนดเป็นแผนการจัดการน้ำเสียชุมชนในระดับประเทศ กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจน และเข้าไปฟื้นฟูระบบฯ ที่เสียหายให้ใช้งานได้ ปัจจุบัน มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนทั่วประเทศ 101 แห่ง ความสามารถบำบัดน้ำเสียได้ 3.2 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน

ปี 2554 ประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ 90 แห่ง บำบัดน้ำทิ้งเป็นไปตามมาตรฐานกว่าร้อยละ 85 เมื่อมีการให้คำแนะนำทางวิชาการกับระบบฯ ที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานและระบบที่ไม่สามารถเก็บตัวอย่างน้ำทิ้ง ประสิทธิภาพการจัดการน้ำทิ้งเพิ่มขึ้นร้อยละ 30

ด้วยหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่กำหนดอัตราค่าบริการบำบัดน้ำเสีย 12 พื้นที่ ออกเทศบัญญัติและจัดเก็บค่าบริการเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย สำเร็จแล้ว 8 พื้นที่ ได้แก่ เทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมืองพัทยา เทศบาลเมืองแสนสุข และเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี เทศบาลตำบลท่าแร่ จังหวัดสกลนคร เทศบาลตำบลหัวขวาง จังหวัดมหาสารคาม เทศบาลเมืองป่าตอง จังหวัดภูเก็ต และเทศบาลตำบลบ้านเพ จังหวัดระยอง ถือว่ายังน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนที่มีอยู่และถือว่าเป็นงานที่ท้าทายในอนาคต

และตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา ได้ดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่ อปท. ในการดำเนินงานจัดการน้ำเสียชุมชนอย่างครบวงจร ภายใต้ “ระบบการจัดการน้ำเสียชุมชน (Municipal Sewage Management System: MSMS 2008)” ซึ่งเป็นลักษณะสอดคล้องกับมาตรฐาน มอก. 9000/ISO 9000 และ มอก. 14000/ ISO 14000 มีการประยุกต์ใช้แล้วในท้องถิ่นที่มีความพร้อม 17 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครเชียงใหม่ เทศบาลเมืองหัวหิน เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เทศบาลเมืองสิงห์บุรี เทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลเมืองหาดใหญ่ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา เทศบาลนครเชียงราย เทศบาลนครขอนแก่น เทศบาลเมืองมาบตาพุด เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ เทศบาลตำบลท่าแร่ เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลตำบลกะรน เทศบาลเมืองกระทู้ เทศบาลนครนครสวรรค์ และเทศบาลเมืองลำพูน

หนึ่งทศวรรษ ชายหาดติดดาว...บนเส้นทางแห่งความสำเร็จ

ในช่วงปี 2545 รัฐบาลได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นนโยบายหลักในการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับประเทศ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวเมืองไทย

โครงการประเมินดัชนีคุณภาพสิ่งแวดล้อมชายหาดท่องเที่ยว หรือ “ชายหาดติดดาว” จึงเกิดขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือบ่งชี้ระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชายหาดท่องเที่ยวและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชายหาด รณรงค์ให้ทุกภาคส่วนช่วยกันดูแลรักษาชายหาดให้ยังคงมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นับจากเริ่มโครงการจนถึงปี 2554 มีการติดดาวให้ชายหาดแล้วมากกว่า 300 แห่ง มีผลที่น่าพอใจ คือ ชายหาดส่วนใหญ่มีคุณภาพระดับดี (4 ดาว) มีชายหาดคุณภาพระดับดีมาก 5 ดาว ถึง 23 หาด และปี 2554 ไม่มีชายหาดคุณภาพระดับต่ำ (2 ดาว)

ในปี 2553 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มอบรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย หรือ “รางวัลกินรี” ครั้งที่ 8 ประจำปี 2553 (Thailand Tourism Awards 2010) ประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวดีเด่น ให้กับ

กรมควบคุมมลพิษในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ริเริ่มการรณรงค์อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทหาดทราย ผ่านโครงการชายหาดติดดาว ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2545 จนถึงปัจจุบัน

ชายหาดคุณภาพ 5 ดาว

ที่	จังหวัด	ชายหาด
1	ระยอง	หาดอ่าวกิ่ว (เกาะเสม็ด)
2		หาดอ่าวหวาย (เกาะเสม็ด)
3	ประจวบคีรีขันธ์	หาดแหลมศาลา
4	ระนอง	หาดบางเบน
5		หาดเขาควาย
6		หาดกวางปีป
7	สุราษฎร์ธานี	หาดอ่าวคา
8		หาดสามเส้า
9		หาดเกาะวัวกันตัง
10	สตูล	หาดเกาะบุโหลนไม้ไผ่
11		หาดแหลมสน
12		หาดเกาะลิดี
13	นราธิวาส	หาดอ่าวมะนาว
14	ตรัง	หาดเกาะกระดาน
15	กระบี่	หาดยาว (เกาะพีพี)
16		หาดบิเละ (เกาะห้อง)
17		หาดเกาะรอก
18		หาดแหลมโตนด (เกาะลันตา)
19	พังงา	หาดท้ายเหมือง
20		หาดบางสัก
21		หาดอ่าวบ่อเล
22		หาดอ่าวเกือก (หมู่เกาะสิมิลัน)
23		หาดไม้งาม (หมู่เกาะสุรินทร์)

ก้าวที่ผ่านมาและก้าวต่อไปกับการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร

กว่า 10 ปี จากมาตรการเริ่มต้นโดยกำหนดให้การเลี้ยงสุกรเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมและกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งจากการเลี้ยงสุกรประเภท ก และ ข ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 24 กุมภาพันธ์ 2545 ทำให้เกิดกระแสตื่นตัวในวงการการเลี้ยงสุกรตั้งแต่นั้นมา โดยกรมควบคุมมลพิษรับหน้าที่เป็นเจ้าภาพหลักสนับสนุนผู้เลี้ยงสุกร เช่น การจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย นำเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดมาประยุกต์ใช้ในระบบการจัดการฟาร์ม เสริมสร้างศักยภาพการจัดการของเสียและน้ำเสียให้กับฟาร์มสุกร จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือให้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้มีการจัดการฟาร์มและสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจากฟาร์มสุกรด้วยการจัดประกวดฟาร์มสุกรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือฟาร์มสุกรสีเขียว

สำหรับก้าวต่อไปจะดำเนินการในเชิงป้องกันมลพิษที่อาจเกิดขึ้นจากการเลี้ยงสุกร โดยให้ผู้เลี้ยงตระหนักถึงการจัดการมลพิษที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มคิดที่จะเลี้ยงสุกร

ด้วยการผลักดันให้ผู้เลี้ยงจัดทำแนวทางการจัดการน้ำเสียและของเสียจากการประกอบกิจการเลี้ยงสุกรประกอบการขออนุญาต และยังคงดำเนินงานพัฒนาและเพิ่มศักยภาพในการตรวจสอบ กำกับดูแล เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบำบัดน้ำเสียอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนช่วยเหลือและให้คำแนะนำให้ผู้เลี้ยงสามารถปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดโดยศูนย์ช่วยเหลือให้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การเลี้ยงสุกรเป็นการเลี้ยงสุกรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคต

เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ...ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและได้รับการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงมาโดยตลอดเพื่อให้ได้ผลผลิตตามต้องการ แต่การเลี้ยงทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการระบายน้ำทิ้งที่มีของเสียจากการขับถ่ายของสัตว์น้ำ เศษอาหารที่เหลือ และสารแขวนลอยลงแหล่งน้ำ จึงมีการกำหนดมาตรฐานเพื่อควบคุมการระบายน้ำทิ้งทั้งจากบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง บ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย และบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2550 วันที่ 14 กรกฎาคม 2551 และ วันที่ 31 มกราคม 2552 ตามลำดับ โดยกรมควบคุมมลพิษได้เสริมสร้างศักยภาพในการจัดการน้ำทิ้งให้แก่เกษตรกรโดยเฉพาะลุ่มน้ำสำคัญอย่างเจ้าพระยา บางปะกง ท่าจีน ทะเลสาบสงขลา ปากพนัง ควบคู่กับการกำกับ ดูแล ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย

และเช่นเดียวกันความตื่นตัวในวงการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้นำไปสู่ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำ “แผนปฏิบัติการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปี 2555-2559” เพื่อผลักดันการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดการมลพิษจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้เข้าสู่ระบบการขออนุญาตการประกอบกิจการ ให้ผู้เลี้ยงมีส่วนร่วมจัดการน้ำทิ้งจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ระบบฐานข้อมูล และการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสู่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต ตลอดจนสนับสนุนการส่งสินค้าสัตว์น้ำออกสู่ต่างประเทศตามมาตรฐานสากลต่อไป

เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำระบบความเค็มในพื้นที่น้ำจืด

ตั้งแต่ปี 2549-2553 กรมควบคุมมลพิษมีการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำจากบ่อเพาะเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม ซึ่งเป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำระบบความเค็มต่ำที่แพร่หลายในพื้นที่น้ำจืด โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ภาคกลาง ใน 7 จังหวัด คือ ปทุมธานี นครปฐม พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี ชัยนาท เพชรบุรี และราชบุรี จำนวน 135 ฟาร์ม ซึ่งคุณภาพน้ำจากบ่อเพาะเลี้ยงมีค่าความเค็มสูงเกินมาตรฐานน้ำทิ้งจากบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย ร้อยละ 94 ของจำนวนฟาร์มที่ตรวจวัดไนโตรเจนรวม ร้อยละ 55 และความเป็นกรด-ด่าง ร้อยละ 49

จากการพบความเค็มที่สูงเกินมาตรฐาน หากไม่มีการจัดการและบำบัดน้ำก่อนระบายน้ำทิ้ง อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยจะมากหรือน้อยขึ้นกับปัจจัยต่างๆ อาทิ หากฟาร์มตั้งอยู่ในที่ดอนหรือที่เนิน หรือหากดินเดิมก่อนการก่อตั้งฟาร์มเป็นดินที่มีคุณสมบัติง่ายต่อการแพร่กระจายของความเค็ม เช่น เนื้อดินหยาบ การแพร่กระจายของความเค็มออกสู่พื้นที่ภายนอกจะมากกว่าการเลี้ยงโดยเปลี่ยนถ่ายน้ำและไม่มีการบำบัดจะทำให้มีการกระจายของความเค็มรอบฟาร์ม เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ หากยังคงมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำระบบความเค็มในพื้นที่น้ำจืด ต้องป้องกันและควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยผู้เพาะเลี้ยงต้องจัดการและบำบัดน้ำให้เป็นไปตามมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำก่อนระบายออกสู่สิ่งแวดล้อม

จัดการน้ำเสียอุตสาหกรรม...มาตรการป้องกันมลพิษ (Pollution Prevention)...ทั้งโรงเล็ก โรงใหญ่

• **โรงงานอุตสาหกรรม** เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำที่มีการใช้น้ำในกระบวนการผลิตเป็นปริมาณมาก นอกจากความสกปรกในน้ำเสียแล้ว ยังมีสารพิษและโลหะหนักปนเปื้อนอีกด้วย ดังนั้น นอกจากแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทอุตสาหกรรมต้องบำบัดน้ำเสียให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด กรมควบคุมมลพิษยังให้ความสำคัญกับการป้องกันมลพิษที่แหล่งกำเนิด โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสะอาด (Clean Technology : CT) หรือการผลิตที่สะอาด (Cleaner Production) โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่น เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤต (ลุ่มน้ำท่าจีน ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา) มีการทำคู่มือแนวปฏิบัติที่ดีด้านการป้องกันและลดมลพิษสำหรับอุตสาหกรรมหลายประเภท การจัดทำโครงการนำร่องเพื่อขยายผล เช่น อาหารสัตว์ อาหารทะเลแปรรูปประเภทปลา อาหารทะเลแช่เยือกแข็งประเภทปลา น้ำยางข้น ยางแผ่นรมควัน หรืออุตสาหกรรมชุมชนประเภทต่างๆ

• **อุตสาหกรรมขนาดเล็กและอุตสาหกรรมชุมชน** ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานใดดูแลโดยตรง กรมควบคุมมลพิษได้เข้าไปดูแลทั้งการให้คำแนะนำแนวปฏิบัติที่ดี การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาด เทคโนโลยีการจัดการของเสียและน้ำเสียที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทกิจการ และในอนาคตจะมีการกำหนดเป็นเงื่อนไขในการขออนุญาตประกอบกิจการ โดยการประกอบกิจการจะต้องมีแนวทางการจัดการน้ำเสียและของเสียตั้งแต่การเริ่มต้นประกอบกิจการ เพื่อให้อุตสาหกรรมของไทยเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชนว่าสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างไร้ผลกระทบ

• การใช้ประโยชน์จากน้ำทิ้งอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และชุมชน มีการจำแนกประเภทของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดน้ำเสีย ประเมินปริมาณและลักษณะของน้ำเสีย คัดเลือกกิจกรรมที่สามารถนำน้ำที่ใช้แล้วไปใช้ประโยชน์ต่อ ความเป็นไปได้ทางกฎหมาย การยอมรับ และความคุ้มทุนทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อเผยแพร่แนวคิดการนำน้ำที่ใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ มีการจัดทำคู่มือแนวทางการใช้ประโยชน์น้ำเสีย/น้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดประเภทอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และชุมชน เพื่อให้เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม เกษตรกร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถประยุกต์วิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจการและความต้องการใช้ประโยชน์น้ำของตนเอง

อุบัติภัย...กับสายน้ำ

ในช่วง 20 ปี ที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ที่เป็นตัวอย่างของการที่แหล่งน้ำได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ และส่งผลสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศของแหล่งน้ำมากมาย ตัวอย่างที่น่าสนใจ ได้แก่

• เหตุการณ์น้ำเน่าเสียในแม่น้ำแม่กลอง เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2545 ในครั้งนั้นเกิดภาวะน้ำเน่าเสียอย่างฉับพลันในแม่น้ำแม่กลองตั้งแต่จังหวัดราชบุรีไปจนถึงจังหวัดสมุทรสงคราม ส่งผลกระทบอย่างมากต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ โดยเฉพาะกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษให้มีความเข้มงวดมากขึ้น

• เหตุการณ์แม่น้ำปราจีนบุรีเน่าเสีย เกิดขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2545 ภาวะน้ำเสียส่งผลกระทบทำให้ปลาและสัตว์น้ำหลายชนิด รวมทั้งปลาในกระชังของเกษตรกรตาย สาเหตุเนื่องจากน้ำในคลองสารภีมีความเน่าเสียอย่างมากจากการสะสมของของเสียในช่วงภาวะน้ำท่วมตั้งแต่เดือนตุลาคมและน้ำในคลองไม่มีการไหลเวียน เนื่องจากประตูระบายน้ำกักน้ำไว้

• ปลาตายในแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา เป็นเหตุการณ์เรือ ยู อี 35 (UE35) ซึ่งบรรทุกน้ำตาลทรายดิบจำนวน 650 ตัน ล่มในแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2550 ทำให้ปลาในกระชังตายตั้งแต่จังหวัดอ่างทองต่อเนื่องมาจนถึงบริเวณอำเภอบางบาล อำเภอเสนา และอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงสรุปว่า เรือบรรทุกน้ำตาลล่มเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ปลาตาย เนื่องจากตรวจพบน้ำตาลในมวลน้ำเสียในแม่น้ำเจ้าพระยาในปริมาณที่สูงกว่าในสภาวะปกติ และผลการทำแบบจำลองคณิตศาสตร์สามารถบ่งบอกถึงการละลายของน้ำตาลในแม่น้ำเจ้าพระยา มีการฟ้องคดีกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเรือบรรทุกน้ำตาลที่ล่มแล้วโดยได้รวบรวมเอกสารจากหน่วยงานต่างๆ ส่งให้อัยการจังหวัดอ่างทองเป็นผู้ดำเนินการขณะนี้ การสืบพยานโจทก์และจำเลยเสร็จสิ้น ศาลจังหวัดอ่างทองนัดฟังคำพิพากษา ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2555

• อุบัติเหตุเรือบรรทุกน้ำตาลชนตอม่อสะพาน เป็นเหตุให้เรือล่มที่ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2554 ส่งผลให้บริเวณดังกล่าวที่มีบ้านเรือนราษฎรอาศัยอยู่ ตลิ่งพังทลาย ทำให้บ้านเรือนได้รับความเสียหาย และปลาที่เลี้ยงในกระชังของเกษตรกรตายเป็นจำนวนมาก

• เหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการลักลอบทิ้งน้ำมันจากเรือ การรั่วไหลในขณะทำการขนถ่ายน้ำมัน และจากอุบัติเหตุเรือชนกัน ตัวอย่างเช่น ปี 2545 เกิดเหตุการณ์เรือ Eastern Fortitude ชนกับหินฉลามที่จังหวัดชลบุรี เหตุการณ์เรือขนสินค้า KOTA WIJAYA และเรือน้ำมัน SKY ACE เฉี่ยวชนกันบริเวณท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งล้วนเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

• **เหตุการณ์มหาอุทกภัย** ปี 2554 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลาง กรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรมควบคุมมลพิษได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหา โดยสนับสนุนการแก้ไขและบรรเทาปัญหาน้ำท่วมขังเน่าเสียโดยแจกจ่ายน้ำหมักชีวภาพเพื่อบำบัดกลิ่นเหม็นและปรับปรุงคุณภาพน้ำในเบื้องต้น ให้คำแนะนำการจัดการขยะมูลฝอยที่ตกค้าง จัดทำโครงการ “โฟม 20 ใบ แลกไข่ 1 ฟอง” เพื่อลดปริมาณขยะประเภทโฟม ขวดพลาสติก กล่องเครื่องดื่มที่สร้างปัญหาให้กับระบบสูบน้ำและท่อระบายน้ำ โดยรวบรวมได้มากกว่า 1 ล้านชิ้น และนำไปใช้ประโยชน์ใหม่และส่งไปกำจัดอย่างถูกวิธี เฝ้าระวังการปนเปื้อนสารเคมีและสภาพเน่าเสียของน้ำในนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ถูกน้ำท่วม รับเรื่องและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่แจ้งข้อมูลมายังสายด่วน 1111 กด 5 และสายด่วน 1650 ทั้งเรื่อง ขยะมูลฝอยตกค้าง น้ำเน่าเสีย ปัญหาสารเคมี แจกจ่ายน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้กับประชาชนทั่วไปเพื่อทำความสะอาดบ้าน ก่อนกลับเข้าอยู่อาศัยภายหลังน้ำลด ติดตามการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์และแจ้งเตือนเมื่อมีปัญหาคุณภาพน้ำในแม่น้ำ คลองธรรมชาติ แหล่งน้ำสำคัญเพื่อผลิตน้ำประปา น้ำทะเล และน้ำท่วมขังในพื้นที่ชุมชนและพื้นที่การเกษตร จัดกิจกรรมทำความสะอาดฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในพื้นที่ต่างๆ ติดตามตรวจสอบความเสียหายของระบบบำบัดน้ำเสียรวมและสถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอยที่ได้รับผลกระทบ และช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินความเสียหายและจัดทำแผนการปรับปรุงและฟื้นฟูภายหลังน้ำลด ทั้งนี้ ในช่วงที่เกิดสถานการณ์อุทกภัย กรมควบคุมมลพิษได้จัดตั้งเป็นศูนย์ปฏิบัติการบรรเทาปัญหามลพิษในพื้นที่ประสบอุทกภัย ปี 2554 เพื่อประสานการดำเนินงานและรายงานข้อมูลให้สาธารณะทราบอย่างต่อเนื่อง

2 ทศวรรษ : บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม
ร้อยเรียงเรื่องราว...
คืนฟ้าใสให้ประชาชน

ร้อยเรียงเรื่องราว...คืนฟ้าใสให้ประชาชน

สองทศวรรษกับความมุ่งมั่นดำเนินงานเพื่อรักษาคุณภาพอากาศของประเทศและลดเสียงดังรบกวนไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เส้นทางของความสำเร็จที่สำคัญ

มาตรฐานสิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพอากาศในบรรยากาศและเสียง...รักษาไว้เพื่อสุขภาพของประชาชน

- มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป มาตรฐานมลพิษทางอากาศประเภทก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ ก๊าซคาร์บอนไดซัลไฟด์ สารอินทรีย์ระเหยง่าย ฝุ่นละอองขนาดเล็ก
- มาตรฐานระดับเสียงโดยทั่วไป ค่าระดับเสียงรบกวน

มาตรฐานมลพิษทางอากาศ...แหล่งกำเนิดต้องบำบัดให้เป็นไปตามมาตรฐานก่อนระบายออกสู่บรรยากาศ

- ยานพาหนะประเภทเครื่องยนต์เบนซิน เครื่องยนต์ดีเซลใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง รถจักรยานยนต์ รถใช้งาน รถยนต์สามล้อ
- แหล่งกำเนิดอยู่กับที่ประเภทโรงไฟฟ้า เตาเผามูลฝอย เตาเผามูลฝอยติดเชื้อ โรงโม่ บด หรือย่อยหิน โรงงานปูนซีเมนต์ คลังน้ำมันเชื้อเพลิง โรงงานอุตสาหกรรม โรงไฟฟ้าแม่เมาะ เตาเผาศพ โรงงานเหล็ก กิจการหลอมและต้มทองคำ โรงสีข้าว ท่าเรือบางประเภท โรงแยกก๊าซธรรมชาติ
- มาตรฐานระดับเสียงของเรือกล รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถยนต์สามล้อ
- มาตรฐานระดับเสียงและความสั่นสะเทือนจากการทำเหมืองหิน มาตรฐานความสั่นสะเทือนเพื่อป้องกันผลกระทบต่ออาคาร

มอเตอร์ไซด์...เร้าใจแบบไร้มลพิษ

รถจักรยานยนต์หรือเรียกกันคุ้นหูว่า **“มอเตอร์ไซด์”** เป็นที่นิยมในเมืองไทย เพราะคล่องตัวเมื่อใช้งาน ภาพในอดีตของการปล่อยไอเสียและควันขาวหายไป เพราะความสำเร็จของการกำหนดมาตรฐานการระบายไอเสียจากรถมอเตอร์ไซด์ใหม่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนนวัตกรรมการผลิตจากรถมอเตอร์ไซด์แบบ 2 จังหวะ เป็น 4 จังหวะ เมื่อปี 2547 ซึ่งระบายมลพิษต่ำ ทำให้ปริมาณไฮโดรคาร์บอนในบรรยากาศลดลง ประหยัดพลังงานและมีอายุการใช้งานที่นานขึ้น จึงประหยัดค่าใช้จ่าย นอกจากช่วยลดปัญหามลพิษทางอากาศแล้ว ยังช่วยให้การส่งออกรถมอเตอร์ไซด์ 4 จังหวะ ที่ผลิตในประเทศไทยมีลู่ทางการส่งออกดีขึ้น สามารถขยายตลาดออกไปยังประเทศต่างๆ ได้มากขึ้น นับได้ว่ามาตรการดังกล่าวเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของประเทศในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

รถยนต์ที่ดี...ต้องไม่มีมลพิษ

รถยนต์...ปัจจัยที่ 5 ของการใช้ชีวิต ด้วยจำนวนรถที่มีอยู่กว่า 30 ล้านคันในประเทศ รถเก่าที่มีอายุการใช้งานนาน การขาดการปรับแต่งบำรุงรักษาที่ถูกต้อง การดัดแปลงสภาพ การใช้งานที่ไม่ถูกต้อง การบรรทุกเกินกำลัง ล้วนเป็นสาเหตุของการระบายไอเสียที่มีปริมาณสูงมากขึ้น

• การควบคุมการระบายมลพิษจากรถยนต์

เป็นมาตรการสำคัญที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการปรับปรุงคุณภาพน้ำมันเชื้อเพลิง ได้แก่ การเข้มงวดกวดขันตรวจสอบตรวจจับยานพาหนะที่มีมลพิษเกินมาตรฐานริมเส้นทางจราจร การพัฒนาระบบตรวจสภาพรถประจำปี การปรับปรุงมาตรฐานมลพิษในไอเสียของรถยนต์ระหว่างการใช้งาน การปรับปรุงมาตรฐานมลพิษจากรถยนต์ใหม่ ตั้งแต่ EURO 1 จนถึง EURO 4 ที่บังคับใช้ในปี 2555 ส่งผลให้รถยนต์ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีการควบคุมมลพิษอย่างต่อเนื่อง เช่น ระบบหัวฉีดอีเล็กทรอนิค การติดตั้ง Catalytic Converter รถยนต์มลพิษต่ำ และระบบ Hybrid เป็นต้น

• การปรับปรุงคุณภาพน้ำมันเชื้อเพลิง

เริ่มจากการลดปริมาณสารตะกั่วในน้ำมันเบนซินจาก 0.45 กรัมต่อลิตรในปี 2532 เป็น 0.15 กรัมต่อลิตรในปี 2535 จนกระทั่งปี 2539 จึงยกเลิกการใช้น้ำมันเบนซินที่มีสารตะกั่วอย่างสิ้นเชิง ส่งผลให้ปริมาณสารตะกั่วในบรรยากาศอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก การลดการใช้ MTBE การลดปริมาณกำมะถัน การลดปริมาณสารเบนซีน การใช้พลังงานทดแทน เช่น แก๊สโซฮอล์ ไบโอดีเซล ก๊าซธรรมชาติอัด เป็นต้น โดยในปี 2555 เริ่มมีการบังคับใช้น้ำมันเชื้อเพลิงมาตรฐาน EURO 4 ที่มีสารเบนซีนลดลงจากร้อยละ 3.5 เป็นร้อยละ 1 โดยปริมาตร และกำมะถันลดลงจาก 500 เหลือ 50 ส่วนในล้านส่วน ซึ่งมีส่วนช่วยลดปริมาณสารมลพิษในไอเสียของรถยนต์ได้โดยตรง

• อู่สีเขียว คลินิกไอเสียมาตรฐาน สถานประกอบการที่ห่วงใย ใส่ใจและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สถานประกอบการปรับแต่งและซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหามลพิษจากยานพาหนะ ทั้งจากการดูแลรักษาเครื่องยนต์ การปรับแต่งและซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ไม่ให้มีมลพิษเกินมาตรฐาน การให้คำแนะนำที่ถูกต้องกับเจ้าของยานพาหนะ ตั้งแต่ปี 2549 กรมควบคุมมลพิษเริ่มดำเนินการพัฒนาสถานประกอบการปรับแต่งและซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ ให้เป็น “อู่สีเขียว คลินิกไอเสียมาตรฐาน” เพื่อส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหามลพิษจากยานพาหนะ โดยเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับช่างเทคนิคประจำสถานประกอบการ พัฒนาคุณภาพการให้บริการและการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการว่าจะได้รับบริการจากสถานประกอบการที่มีคุณภาพการให้บริการที่ดี และยังมีความห่วงใย ใส่ใจ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ปัจจุบันมีสถานประกอบการที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานเป็นอู่สีเขียว คลินิกไอเสียมาตรฐาน จำนวนมากกว่า 300 แห่ง ทั่วประเทศ

สมาชิกคลินิกไอเสียมาตรฐานได้ร่วมกันก่อตั้ง “ชมรมคลินิกไอเสีย เพื่อคนรักสิ่งแวดล้อม” เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามลพิษจากยานพาหนะ ส่งผลให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน อีกทั้งยังมีกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ กิจกรรมการอบรมด้านเทคนิคหลักสูตรต่างๆ เพื่อเป็นการเสริมความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างสมาชิก นับเป็นความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งที่ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการเป็นเครือข่ายแก้ไขปัญหามลพิษ และแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการปรับแต่งเครื่องยนต์ เพื่อลดมลพิษระหว่างสมาชิกคลินิกไอเสียด้วยกัน

เกษตรกรรม...ไม่เผา

ผลจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตรเพื่อปรับพื้นที่ก่อนทำการเกษตรรอบใหม่ทั้งในพื้นที่การเกษตรและในพื้นที่ป่า ทำให้เกิดฝุ่นละอองและหมอกควันแพร่กระจายไปทั่วมาอย่างยาวนานนับสิบปี

แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมการเผาในที่โล่ง จึงมีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการไฟป่า การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ภาคการเกษตร รวมถึงไม่เผาขยะมูลฝอยในชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

ผลการติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ปัญหาหมอกควันอย่างใกล้ชิด ทำให้หน่วยงานมีการเตรียมการป้องกัน ควบคุมสถานการณ์และแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

ในปี 2555 จะมีการนำเกณฑ์การประเมิน “ชุมชนมาตรฐาน หมู่บ้านปลอดการเผา” ไปประเมินศักยภาพของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและการเผาในที่โล่ง โดยมีเป้าหมายที่ 200 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือ และจะขยายผลให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านต่อไป

อุตสาหกรรม...ปัญหาเฉพาะพื้นที่ที่ต้องแก้ไขยาวนาน

• ปัญหาซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ทำให้ประชาชนเจ็บป่วย พืชผล และสัตว์เลี้ยงได้รับความเสียหายจนไม่อาจประเมินค่าได้ โรงไฟฟ้าแม่เมาะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ราษฎรในพื้นที่รวมกว่า 39 ล้านบาท ภายใต้การแก้ไขปัญหาร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน อาทิ ลดกำลังการผลิตไฟฟ้า ติดตั้งระบบกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เลือกใช้เชื้อเพลิงที่มีมลพิษต่ำ ติดตั้งระบบตรวจวัดปริมาณการระบายอากาศเสียอย่างต่อเนื่อง (CEMS) สถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศและระบบการรายงานผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศแบบ Real Time ปัจจุบันสามารถลดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ลงได้ถึง 10 เท่า

• โรงโม่ บด หรือย่อยหิน และเหมืองหิน

กว่า 600 แห่ง ทำให้เกิดปัญหาฝุ่นละอองที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของพนักงานและประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เกิดความเดือดร้อนรำคาญ และบดบังทัศนวิสัยการจราจรทำให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน โครงการ **“โรงโม่ เหมืองหิน ติดดาว”** เป็นการใช้มาตรการทางสังคมและกฎหมายเพื่อติดตามตรวจสอบ กำกับ ดูแล และควบคุมการประกอบกิจการประเภทโรงโม่ เหมืองหินทั่วประเทศ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการเพิ่มความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้วยการมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณให้กับผู้ประกอบการที่เป็นตัวอย่างที่ดี ทำให้โรงโม่ เหมืองหินมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดตามกฎหมายมากขึ้น

มาบตาพุด...จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัญหามลพิษจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดถูกกล่าวถึงมาตั้งแต่ปี 2540 จากการเกิดกลิ่นสารเคมีอย่างรุนแรงจากโรงงาน ทำให้ชุมชนที่อยู่รอบข้างได้รับผลกระทบ จนนำไปสู่การประเมินผลกระทบคุณภาพอากาศในบรรยากาศด้วยแบบจำลองคณิตศาสตร์และกำหนดแนวทางการพิจารณาศักยภาพการรองรับมลพิษทางอากาศบริเวณพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง ในปี 2541 พร้อมกับการแก้ไขปัญหาโดยการติดตั้งอุปกรณ์หรือระบบกำจัดอากาศเสีย การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขผลกระทบ การติดตามเฝ้าระวังการระบายมลพิษทางอากาศอย่างเข้มงวด และผลักดันให้โรงงานนำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (ISO 14000) มาใช้เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน

ผลการติดตามตรวจสอบสถานการณ์สารอินทรีย์ระเหยง่ายอย่างต่อเนื่องในจังหวัดระยอง ตั้งแต่ปี 2549 ถึงปัจจุบัน นำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษในพื้นที่จังหวัดระยอง ปี 2550-2554 มีเป้าหมายหลักเพื่อลดปริมาณการปล่อยทิ้งมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ขยะมูลฝอย และกากของเสียอุตสาหกรรม ดูแลรักษาและฟื้นฟูสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างทั่วถึง ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการติดตามและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม และใช้มาตรการทางกฎหมายโดยกำหนดค่ามาตรฐานสารอินทรีย์ระเหยง่ายในบรรยากาศ (VOCs) โดยทั่วไปในเวลา 1 ปี จำนวน 9 ชนิด กำหนดค่าเฝ้าระวังสำหรับสารอินทรีย์ระเหยง่ายในบรรยากาศโดยทั่วไปในเวลา 24 ชั่วโมง กำหนดค่ามาตรฐานควบคุมการระบายสารอินทรีย์ระเหยง่ายจากอุตสาหกรรม กำหนดมาตรการปรับลดและสำรองสัดส่วนค่าระบายมลพิษ สำหรับโครงการในอนาคต ให้ผู้ประกอบการปรับลดอัตราการระบายมลพิษจากค่าอัตราการระบายมลพิษจริงสูงสุด โดยค่าที่ปรับลดจะต้องคืนสู่สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 20

เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2552 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติกำหนดให้ท้องที่เขตตำบลมาบตาพุด ตำบลห้วยโป่ง ตำบลเนินพระ และตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ทั้งตำบล ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ทั้งตำบล และตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ทั้งตำบล รวมทั้งพื้นที่ทะเลภายในแนวเขตเป็นเขตควบคุมมลพิษ และร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง พ.ศ. 2553-2556 โดยมีแผนปรับลดมลพิษของภาคอุตสาหกรรมทั้งที่อยู่ในนิคมอุตสาหกรรมและนอกนิคมอุตสาหกรรมด้วย ถือเป็นพื้นที่แรก ทำให้เห็นภาพรวมของการจัดการมลพิษในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง ผลการดำเนินงานสำคัญ

- เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ คุณภาพอากาศ มีแนวโน้มดีขึ้นตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา เช่น ปริมาณ SO_2 NO_2 ฝุ่นละอองขนาดเล็กลดลง คุณภาพน้ำ (น้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน น้ำทะเลชายฝั่ง) ยังไม่ดีขึ้น แต่ไม่พบสารพิษสะสมในสัตว์น้ำชายฝั่ง

- กำกับดูแลการระบายมลพิษทางอากาศจากภาคอุตสาหกรรมและยานพาหนะ โดยเฉพาะปัญหาสารอินทรีย์ระเหยง่ายในบรรยากาศ (VOCs) ซึ่งเป็นปัญหาที่ชุมชนวิตกกังวล โดยจัดทำมาตรการควบคุมการระบาย VOCs จากแหล่งกำเนิดที่สำคัญ ส่งเสริมให้จำหน่ายและใช้น้ำมันเบนซินหรือแก๊สโซฮอล์มาตรฐาน EURO4 ในจังหวัดระยองก่อนกฎหมายมีผลบังคับใช้ บังคับใช้ระบบควบคุมไอน้ำมันเชื้อเพลิงในคลังน้ำมันเชื้อเพลิง

- แก้ไขปัญหาการปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน ปัญหาการสะสมตัวของตะกอนดินสีดำที่ปนเปื้อนในอ่าวประดู่บริเวณปากคลองชากหมาก และสืบหาที่มาของการปนเปื้อนสารปิโตรเลียมไฮโดรคาร์บอนในอ่าวประดู่หรือแหล่งกำเนิดของตะกอนดินสีดำที่ปนเปื้อน เพื่อป้องกันปัญหาการสะสมตัวของตะกอนดินในอนาคต

- สนับสนุนการจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมและการจัดการขยะมูลฝอยครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- จัดตั้งและเสริมสร้างศักยภาพให้กับเครือข่ายอาสาสมัครผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อมระยองเพื่อการมีส่วนร่วมในการติดตามและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดระยอง

- สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน โดยพัฒนาระบบเตือนภัยสารเคมีและระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อการจัดการภาวะฉุกเฉินสารเคมีรั่วไหลให้ทันเหตุการณ์เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์และสิ่งแวดล้อม จัดการอบรมแก่ประชาชนเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับความเป็นอันตรายของสารเคมี การแจ้งเหตุอุบัติภัย การป้องกันตนเอง และวิธีการอพยพของประชาชน รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มาบตาพุดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น ป้ายแสดงผล (Display Board) เว็บไซต์ จดหมายข่าว **“พิทักษ์สิ่งแวดล้อมระยอง”**

เสียงดัง...หนวกหู หรือหูหนวก

• **เสียงดังจากยานพาหนะ** ทั้งรถจักรยานยนต์และรถยนต์ แก้ไขโดยนำเทคโนโลยีที่ช่วยลดมลพิษทางเสียงมาติดตั้งในรถยนต์และรถจักรยานยนต์ จับปรับรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ที่ไม่ได้มาตรฐาน การแปลงสภาพหรือดัดแปลงท่อไอเสียในรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ตรวจจับร้านค้าที่จำหน่ายท่อไอเสียที่ไม่ได้มาตรฐาน ตรวจสภาพรถประจำปี ให้ความรู้กับประชาชน และออกมาตรฐานระดับเสียงของยานพาหนะใหม่ขณะวิ่ง

• **เสียงดังจากเรือโดยสาร** ให้คำแนะนำกับเจ้าของเรือ ให้ปรับปรุงท่อไอเสียและอุปกรณ์ลดเสียงเรือ ติดตั้งป้ายเตือนให้ผู้ควบคุมเรือชะลอความเร็ว

• **มลพิษทางเสียงจากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ** ภายหลังการเปิดใช้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2549 มีจำนวนเที่ยวบินเข้ามาใช้สนามบินประมาณ 700 เที่ยวบินต่อวัน (46 เที่ยวบินต่อชั่วโมง) จากลักษณะการบิน เส้นทางการบิน จำนวนเที่ยวบิน และเวลาการบิน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2549 กำหนดมาตรการเทคนิคเพื่อลดมลพิษทางเสียงจากอากาศยานโดยกำหนดการบินขึ้น-ลง การเปลี่ยนเส้นทางการบินเพื่อลดผลกระทบต่อชุมชนให้น้อยที่สุด สำหรับการชดเชยผู้ได้รับผลกระทบมลพิษทางเสียงที่ใช้ปัจจุบัน ใช้กรอบการชดเชยเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2550 และมติคณะกรรมการ ทอท. เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2550 ได้แก่ พื้นที่บริเวณ NEF มากกว่า 40 ให้เจรจาซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่ในเขต NEF 30-40 ให้สนับสนุนการปรับปรุงอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ใช้หลักเกณฑ์การประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีการหักค่าเสื่อมราคาและบวกเพิ่มการตลาด

ระดับเสียงโดยรอบท่าอากาศยานมีแนวโน้มมากขึ้น เนื่องจากจำนวนเที่ยวบินที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหาโดยใช้มาตรการจัดการเชิงพื้นที่ในเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยออก กฎ ระเบียบ เพื่อควบคุมประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อไม่ให้มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่ที่มีความอ่อนไหวต่อมลพิษทางเสียง นอกจากนี้ ดำเนินการตรวจวัดระดับเสียงเพื่อติดตามสถานการณ์และจัดทำรายงานผลการตรวจวัดตาม EIA และจัดทำ EIA กรณีจะมีการเพิ่มทางวิ่งที่ 3 และ 4 ตรวจวัดระดับมลพิษทางอากาศ และมลพิษอื่นๆ นอกเหนือจากมลพิษทางเสียงและประเมินผลสำเร็จในการดำเนินมาตรการควบคุมระดับเสียง

เทคโนโลยียานยนต์...ในอนาคตที่ดีกว่า

ท่ามกลางสภาวการณ์น้ำมันราคาแพง และกระแสรณรงค์ลดโลกร้อน การส่งเสริมให้สังคมตระหนักถึงการช่วยกันประหยัดน้ำมัน เป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยได้ แต่การหันไปหาพลังงานทางเลือกแบบอื่น ที่มีต้นทุนต่ำและสร้างมลพิษน้อยกว่า เป็นทางเลือกที่ให้ผลชัดเจนมากกว่า เช่น การเติมน้ำมันแก๊สโซฮอล์หรือไบโอดีเซล แทนการเติมน้ำมันเดิมทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ หรือการติดตั้งระบบแก๊ส LPG, NGV ในรถยนต์ วิวัฒนาการการศึกษาพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศจึงมีอย่างต่อเนื่อง

- พัฒนาดัชนีการระบายมลพิษ (Emission Factor) จากยานยนต์โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ของ U.S.EPA ที่เรียกว่า MOBILE 6 เพื่อทำนายปริมาณมลพิษที่ระบายจากยานพาหนะแต่ละประเภทในประเทศไทย
- การติดตั้งใช้งานเครื่องยนต์ดีเซลขนาดใหญ่ปริมาณมลพิษต่ำ (EU II) กับรถโดยสารประจำทาง เพื่อทดสอบสมรรถนะและประสิทธิภาพการใช้งานของเครื่องยนต์ดีเซล การทดสอบมลพิษในไอเสียรถยนต์ Bi-fuel (ก๊าซธรรมชาติ-น้ำมันเบนซิน)
- ศึกษาวิจัยและพัฒนายานพาหนะที่ใช้พลังงานไฟฟ้าในการขับเคลื่อน เช่น รถจักรยานยนต์ไฟฟ้า รถสามล้อไฟฟ้า รถโดยสารไฟฟ้าและระบบประจุไฟ
- การเปลี่ยนเครื่องยนต์สองจังหวะเป็นสี่จังหวะและติดตั้งอุปกรณ์ลดระดับเสียงในรถสามล้อเครื่อง เพื่อให้การใช้งานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ลดอัตราการสิ้นเปลืองเชื้อเพลิง และลดปริมาณการระบายมลพิษในไอเสีย เพื่อให้รถสามล้อเครื่องมีคุณภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ร่วมมือระหว่างประเทศ...จัดการมลพิษข้ามแดนและในประเทศ

- **ข้อตกลงอาเซียนด้านมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน** (ASEAN Agreement on Transboundary Haze Pollution) เพื่อป้องกันและติดตามตรวจสอบมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน อันเป็นผลเนื่องมาจากไฟบนพื้นดินและ/หรือไฟป่า รวมถึงเฝ้าระวังและแจ้งเตือนสถานการณ์มลพิษจากหมอกควันข้ามแดนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในระดับอนุภูมิภาค (ใต้เส้นศูนย์สูตรและลุ่มน้ำแม่โขง)

• เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (Acid Deposition Monitoring Network in East Asia) หรือเรียกว่า "EANET" โดยร่วมลงนามในตราสารเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก เมื่อปี 2553 ณ ประเทศญี่ปุ่น ร่วมกับกลุ่มประเทศรวม 13 ประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ของปัญหาการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ร่วมตัดสินใจเพื่อวางแผนเชิงนโยบายในการป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการตกสะสมของกรดทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ขณะนี้ ประเทศไทยมีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบจากการตกสะสมของกรดอย่างต่อเนื่อง ที่นำไปสู่การจัดการมลพิษทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคร่วมกัน

• ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมกับธนาคารโลก (Thailand Country Development Partnership) เมื่อ ปี 2546 ดำเนินกิจกรรมการปรับปรุงคุณภาพอากาศในกรุงเทพมหานครในโครงการกลยุทธ์การลดมลพิษจากเครื่องยนต์ดีเซลในกรุงเทพฯ (Developing Integrated Emission Strategies for Existing Land Transport : DIESEL Project) เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมในการลดมลพิษทางอากาศโดยเฉพาะฝุ่นละอองที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมโครกรัมจากรถยนต์ที่ใช้น้ำมันดีเซล ซึ่งทางเลือกที่เหมาะสมกับประเทศไทย คือ การบำรุงรักษาเชิงป้องกัน และนำมาสู่การกำหนดเป็นนโยบายในการลดมลพิษจากเครื่องยนต์ดีเซล

• โครงการอากาศสะอาดในภูมิภาคอาเซียน (Clean Air for Smaller Cities in the ASEAN Region) เป็นความร่วมมือจากรัฐบาลเยอรมัน โดย GTZ ในการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่เมืองที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ และเทศบาลนครนครราชสีมา พัฒนาจัดทำแผนสำหรับการจัดการมลพิษทางอากาศในระดับภูมิภาค ให้มีการนำแผนไปทดลองปฏิบัติจริง โดยปี 2554 ได้จัดทำ Emission Inventory สำหรับ 2 พื้นที่แล้วเสร็จ รวมทั้งพัฒนา Clean Air Plan ที่เน้นการควบคุมมลพิษทางอากาศจากยานพาหนะ โดยจะนำมาทดลองใช้ที่เชียงใหม่เป็นพื้นที่แรก เพื่อใช้เป็นต้นแบบนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ทั้งในประเทศไทยและประเทศในอาเซียนเพื่อลดปัญหามลพิษทางอากาศต่อไป

2 ทศวรรษ : บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม

ร้อยเรียงเรื่องราว...

การจัดการขยะและของเสียอื่นๆ

ร้อยเรียงเรื่องราว...การจัดการขยะและของเสียอื่นๆ

สองทศวรรษกับความมุ่งมั่นดำเนินงานเพื่อลดการเกิดขยะและของเสีย และจัดการขยะและของเสียให้ถูกหลักวิชาการ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อประชาชน

เส้นทางของความสำเร็จที่สำคัญ

ขยะเทกอง...สู่การจัดการอย่างถูกหลักวิชาการ

การจัดการขยะมูลฝอยเพื่อลดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตั้งแต่การกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ มาตรฐาน และวิธีปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ทำให้มีการเปลี่ยนระบบการจัดการขยะมูลฝอยจากการกองบนพื้น เผาทิ้งกลางแจ้ง ฝังในหลุม พัฒนาปรับปรุงเป็นระบบการกำจัดที่มีการออกแบบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเป็นลำดับ

นโยบายการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร ตั้งแต่การเก็บรวบรวม การคัดแยก การนำกลับมาใช้ประโยชน์ เทคโนโลยีในการกำจัดและรูปแบบการบริหารจัดการ ตลอดจนการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อปท. บริหารจัดการขยะมูลฝอยร่วมกัน (Clustering) โดยรวมกลุ่มพื้นที่แบบสมัครใจ จำนวน 301 กลุ่ม เป็นขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ตามปริมาณขยะมูลฝอยและระยะทางการขนส่ง มีการลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกัน 161 กลุ่ม และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2552 เห็นชอบกับกรอบแผนงานและกลไกการสนับสนุนงบประมาณให้แก่ อปท. และกรุงเทพมหานครในการจัดการขยะมูลฝอย

สนับสนุนให้ อปท. มีสมรรถนะการบริหารจัดการขยะมูลฝอย 6 ด้าน ตั้งแต่ (1) แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย (2) การลด คัดแยก และนำกลับมาใช้ประโยชน์ (3) การเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บขนขยะมูลฝอย (4) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยหรือมูลฝอยติดเชื้อในลักษณะรวมศูนย์ (5) การเพิ่มประสิทธิภาพในการกำจัดขยะมูลฝอย และ (6) แนวทางสร้างรายได้ในการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อให้ อปท. เดินระบบได้ อาทิ รายได้จากกิจกรรม 3Rs (Reduce Reuse Recycle) รายจ่ายที่ลดลงจากการลดปริมาณขยะมูลฝอย การจัดเก็บค่าบริการทั้งเก็บขนและกำจัด เป็นต้น และยังเสริมสร้างประสิทธิภาพของ อปท. ในการเก็บรวบรวม ขนส่งและกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน เน้นการเก็บรวบรวมของเสียอันตราย 3 ประเภท ได้แก่ ภาชนะบรรจุสารเคมี ถ่านไฟฉาย/แบตเตอรี่ โทรศัพท์มือถือและหลอดฟลูออเรสเซนต์ รวมทั้งจัดทำแผนการดำเนินงานจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน การสำรวจข้อมูล ชนิดและปริมาณของเสียอันตราย การออกแบบและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ภาชนะ ยานพาหนะ สถานที่เก็บรวบรวมและอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ

ในปี 2554 ท้องถิ่นระดับเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล 131 แห่ง มีสมรรถนะในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด จำนวน 4 สมรรถนะ จาก 6 สมรรถนะ ร้อยละ 96 โดย อปท. 48 แห่ง มีสมรรถนะครบถ้วนตามที่กำหนด และจะขยายผลให้ครอบคลุมทุกจังหวัดในประเทศ

ลด...คัดแยก...นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

ด้วยปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นทุกปี การลดคัดแยกและนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ จะทำให้ลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัด และเกิดรายได้จากการซื้อขายวัสดุรีไซเคิลโดยร้านรับซื้อของเก่า ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน ธนาคารขยะรีไซเคิล การเรียกคืนบรรจุภัณฑ์โดยผู้ประกอบการ หรือสร้างประโยชน์จากการนำขยะมูลฝอยไปหมักทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ หรือผลิตก๊าซชีวภาพ หรือผลิตพลังงานไฟฟ้าและเชื้อเพลิงทดแทน

ด้วยความสำคัญเช่นนี้ จึงเกิดเป็น “ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์” (ยุทธศาสตร์ 3Rs) ที่ครอบคลุมทุกขั้นตอนของการจัดการของเสีย ตั้งแต่การผลิต จัดจำหน่าย บริโภค การนำกลับมาใช้ประโยชน์ การบำบัดและกำจัด ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเห็นชอบแล้ว พร้อมจะนำไปขับเคลื่อนต่อไป

ร้านรับซื้อของเก่า...สีเขียว

เริ่มโครงการเมื่อปี 2552 เพื่อส่งเสริมให้ร้านรับซื้อของเก่ามีระบบการจัดการร้านที่ดี ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนข้างเคียง ปัจจุบันขยายพื้นที่ดำเนินการอยู่ใน 34 จังหวัด ตั้งเป้าหมายให้ร้านรับซื้อของเก่าในแต่ละจังหวัด ไม่น้อยกว่า 30 แห่ง สมัครเข้าร่วมโครงการ ปัจจุบันมีร้านรับซื้อของเก่าที่ได้การรับรองแล้ว 429 ร้าน จากที่เข้าร่วมโครงการ 1,154 ร้าน ร้านที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ จะได้รับคำแนะนำในการพัฒนาปรับปรุง และร้านที่ผ่านเกณฑ์การประเมินแล้วจะให้รักษาระบบการบริหารจัดการร้านให้เป็นร้านต้นแบบที่ดีต่อเนื่อง ผลที่ได้จะทำให้มีการนำขยะมูลฝอยที่มีศักยภาพกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปบำบัดและกำจัดให้น้อยที่สุด

ยุทธศาสตร์ WEEE และการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์

ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste from Electrical and Electronic Equipment: WEEE) มีส่วนประกอบที่เป็นทรัพยากรที่มีมูลค่าและมีองค์ประกอบของสารอันตรายที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม จึงเป็นที่มาของ “ยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ” เพื่อการจัดการซาก WEEE อย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นทางที่มุ่งเน้นการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าฯ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-design) และมีมาตรฐานทัดเทียมระดับสากล ลดการนำเข้าผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต่ำ จนถึงปลายทางที่มุ่งเน้นการพัฒนากฎหมายและระบบการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

การจัดทำโครงการการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ต่อเนื่องหลายปี เป็นกลยุทธ์หนึ่งเพื่อส่งเสริมการแยกทิ้งซากผลิตภัณฑ์ฯ ออกจากมูลฝอยทั่วไปและนำไปจัดการโดยเฉพาะ โดยสามารถนำไปสกัดโลหะมีค่าออกเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ และกำจัดซากผลิตภัณฑ์ฯ ด้วยวิธีการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เกิดเป็นความร่วมมือภายใต้โครงการ “WEEE CAN DO” ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งสถานศึกษา ธนาคาร บริษัท/รัฐวิสาหกิจ ในการเป็นจุดรับคืนซากผลิตภัณฑ์ฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้เก็บกักซากผลิตภัณฑ์ฯ เพื่อรอการขนส่งไปรีไซเคิลหรือกำจัด ผู้ผลิตและผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ฯ ผู้ประกอบธุรกิจรีไซเคิลและบำบัดของเสีย สามารถเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์ฯ ออกจากการทิ้งสู่สิ่งแวดล้อมไปสู่การรีไซเคิล และกำจัด ยังบริษัทรีไซเคิลและบำบัดของเสียเป็นจำนวนมาก เช่น ปี 2554 มีประชาชนนำซากผลิตภัณฑ์มาส่งยังจุดรับคืนฯ กว่า 23,000 ชิ้น เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่และอุปกรณ์เสริม โทรศัพท์บ้าน เครื่องโทรสาร เครื่องพิมพ์ แบตเตอรี่ เครื่องเล่น VCD และ DVD กล้องถ่ายรูปดิจิตอล เครื่องเล่น MP3/MP4 เกมส์กดและเครื่องเล่นเกมส์ คอมพิวเตอร์โน๊ตบุค CPU คอมพิวเตอร์ และอื่นๆ

ของเสีย...ห้ามเข้าประเทศไทย

• การห้ามการนำเข้าแบตเตอรี่ใช้แล้ว จากปัญหาการลักลอบหลอมตะกั่วจากแบตเตอรี่เก่าเถื่อนในหลายพื้นที่ ก่อให้เกิดการปนเปื้อนสารตะกั่วสู่สิ่งแวดล้อม และเกิดอันตรายต่อสุขภาพ จึงผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 เห็นชอบกับมาตรการห้ามนำเข้าแบตเตอรี่ใช้แล้วหรือแผ่นธาตุที่อยู่ในแบตเตอรี่ใช้แล้วมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตตะกั่วแท่ง

• ยางรถยนต์ใช้แล้ว ผลักดันได้ให้มีการออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำยางรถที่ใช้แล้วเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2546 โดยให้ยางรถที่ใช้แล้วชนิดที่ใช้กับรถยนต์นั่ง (รวมถึงสเตชั่นแวกอนและรถแข่ง) รถบัสหรือรถบรรทุก รถจักรยานรถจักรยานยนต์ เศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ที่เป็นยางข้างต้นเป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร ยกเว้นกรณีเพื่อการศึกษาวิจัย หรือเพื่อเป็นตัวอย่าง หรือยานพาหนะนำติดมาเพื่อใช้กับยานพาหนะนั้นๆ ในปริมาณเท่าที่จำเป็น และกรณีเพื่อการแข่งขันรถ หรือการท่องเที่ยว โดยหากมีการขอนำเข้าตามยกเว้นดังกล่าว ให้กรมการค้าต่างประเทศจัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาในแต่ละกรณี

• ห้ามการนำผลิตภัณฑ์พลาสติกใช้แล้วเข้าประเทศ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2537 กำหนดให้เศษพลาสติกเก่าเป็นสินค้าที่ต้องควบคุมโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ต่อมามอบอำนาจให้กรมโรงงานอุตสาหกรรม

มีอำนาจในการอนุญาตให้เศษ เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักรสำหรับใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อแปรสภาพเป็นวัสดุใหม่ตามปริมาณและประเภทที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนด ปัจจุบันมีประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเศษ เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ลงวันที่ 21 มกราคม 2551 กำหนดเงื่อนไขให้การนำเข้าเศษดังกล่าวต้องเป็นผู้ประกอบการโรงงานที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตของสินค้าเท่านั้น ต้องแยกประเภทแต่ละชนิดไม่ปะปนกัน สามารถเข้าสู่กระบวนการผลิตของโรงงานโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทำความสะอาดอีก ต้องผ่านการบดหรือตัดโดยมีขนาดความยาวสูงสุดไม่เกิน 2 เซนติเมตรโดยประมาณ ยกเว้น โรงงานผลิตผลิตภัณฑ์โพลีเอสเตอร์ที่ต้องนำเข้าเศษพลาสติก PET และโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกหรือผลิตภัณฑ์ที่มีพลาสติกเป็นส่วนประกอบสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

• **การจัดการน้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว** ผลักดันให้มีการกำหนดให้น้ำมันหล่อลื่นใช้แล้วเป็นของเสียอันตรายที่ต้องควบคุมการเก็บรวบรวม การขนส่งเคลื่อนย้าย การบำบัดและกำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ปัจจุบันมีประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2538 กำหนดให้น้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว ซึ่งรวมถึงน้ำมันเครื่องใช้แล้วที่มีปริมาณมากกว่า 20 ลิตร เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ต้องขออนุญาตครอบครองจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม และได้จัดทำระบบเอกสารกำกับการขนส่งของเสียอันตราย (Manifest System)

• **ของเสียอันตราย 5 รายการ** คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2554 เห็นชอบให้กำหนดรายการของเสียที่ควรห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร จำนวน 5 รายการ ประกอบด้วย (1) ของเสียหรือสิ่งใดๆ ที่เป็นวัสดุหรือสิ่งของซึ่งมีหรือปนเปื้อนด้วยสารประเภทโพลีคลอริเนทเต็ดไบฟีนิล (สาร PCBs) และ/หรืออนุพันธ์ไม่ว่าที่ระดับความเข้มข้นเท่าใดก็ตาม (2) ของเสียหรือสิ่งใดๆ ที่เป็นแก้วจากหลอด Cathode-ray (3) แบตเตอรี่ชนิดตะกั่ว-กรดที่ใช้แล้ว ทั้งที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์และแยกส่วน (4) ของเสียแอสเบสตอส และ (5) ของเสียหรือสิ่งใดๆ ที่ประกอบหรือปนเปื้อนด้วยสารใดๆ ของไดออกซิน-ฟิวแรน โดยมอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศไทยมีภาระในการจัดการของเสียอันตรายและสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานซึ่งไม่มีความพร้อมในการจัดการด้วยวิธีการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำเข้ามาในประเทศ และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซลและอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ในการปกป้องคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากของเสียอันตรายและสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานในสิ่งแวดล้อม และควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน และจัดการของเสียอันตรายด้วยวิธีการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ลักลอบทิ้งกากของเสียอันตราย...เรื่องที่ยังมีอยู่

แม้ว่าภาคส่วนต่างๆ ได้พยายามป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบทิ้งกากของเสียอุตสาหกรรม แต่เหตุลักลอบทิ้งกากของเสียในพื้นที่สาธารณะยังคงปรากฏเป็นข่าวอย่างต่อเนื่อง และไม่สามารถติดตามผู้กระทำผิดมารับโทษตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ ทำให้กองกากของเสียอุตสาหกรรมที่ถูกลักลอบนำมาทิ้งตกเป็นภาระของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานท้องถิ่นที่ต้องจัดหางบประมาณในการกำจัดกากของเสียอุตสาหกรรมและบำบัดฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อนบริเวณที่มีการลักลอบทิ้ง

ภายใต้การดำเนินงานมีการพัฒนาระบบเอกสารการกำกับการขนส่งของเสียอันตราย (Manifest System) เพื่อตรวจสอบระบบการขนส่งกากของเสียอันตรายตั้งแต่ต้นทางที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษจนถึงปลายทางที่เป็นสถานที่กำจัดเพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบทิ้งกากของเสีย การจัดการกากของเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษ กลไกทางการเงินในการบำบัดฟื้นฟูพื้นที่ปนเปื้อนกากของเสีย แนวทางการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดกรณีลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมทั้งการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ตำรวจ และจัดทำเป็นมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบทิ้งและการบริหารจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2552 และ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2552 ประกอบด้วย 4 มาตรการ ได้แก่ (1) มาตรการที่เกี่ยวข้องกับโรงงานผู้ก่อกำเนิดกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย (2) ผู้ประกอบการขนส่ง (3) โรงงานผู้ประกอบการบำบัดหรือรีไซเคิล (4) มาตรการสนับสนุน เช่น ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหรือเจ้าของที่ดินทั้งที่ไม่มีส่วนรู้เห็นและมีส่วนรู้เห็นทราบถึงความรับผิดตามกฎหมาย การสำรวจและจัดทำบัญชีรายการที่นา หรือบ่อดินเก่า หรือบริเวณที่มีการขุดหน้าดินไปใช้ประโยชน์

• ตัวอย่างกรณีการลักลอบทิ้งและฝังกลบกากอุตสาหกรรมปนเปื้อนโลหะหนัก ชุมชนมาบข่า กิ่งอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง มีการให้คำแนะนำในการเคลื่อนย้ายและกำจัดกากของเสียที่ลักลอบทิ้ง และดำเนินคดีตามกฎหมายกับผู้ลักลอบทิ้งกากของเสีย

• ตัวอย่างกรณีการลักลอบฝังกากสารเคมี จังหวัดกาญจนบุรี และการลักลอบทิ้งสารเคมี ตำบลกลางดง จังหวัดนครราชสีมา

เป็นเหตุการณ์ที่กรมควบคุมมลพิษร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการปัญหาเป็นไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากสาธารณชนให้ความสนใจ จนนำไปสู่การเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และได้รับความร่วมมือจากทุกกระทรวงเป็นอย่างดี กล่าวคือ ดินปนเปื้อนได้รับการบำบัดอย่างทันท่วงที และกรมควบคุมมลพิษมีการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินการพัดพาสารเคมีในน้ำใต้ดิน ติดตามคุณภาพน้ำใต้ดิน และแจ้งผลให้กับคณะรัฐมนตรีและประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

ร่วมมือระหว่างประเทศ...จัดการมลพิษข้ามแดน

• อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movement of Hazardous Wastes and their Disposal) ประเทศไทยให้สัตยาบันในอนุสัญญาบาเซลฯ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2540 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2541 โดยมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากของเสียอันตรายด้วยการลดการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนให้น้อยที่สุด กำจัดของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิดให้ได้มากที่สุด และลดการก่อกำเนิดของเสียอันตรายทั้งในเชิงปริมาณและความเป็นอันตราย คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งให้กรมควบคุมมลพิษเป็นศูนย์ประสานงาน (Focal Point) และกรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจ (Competent Authority) และแต่งตั้งหน่วยงานสนับสนุน อาทิ กรมศุลกากร การท่าเรือแห่งประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น กลไกการดำเนินงานในประเทศมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซลภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อพิจารณากำหนดระบบ กลไก และมาตรการทางด้านกฎหมายและวิชาการเพื่ออนุวัติตามอนุสัญญาฯ พิจารณารายละเอียดพิธีสารและหรือการแก้ไขอนุสัญญาฯ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุวัติตามอนุสัญญาฯ เสนอแนะในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการอนุญาตการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายและกากของเสียอื่นเข้ามาและออกไปนอกราชอาณาจักร

• อนุสัญญารอตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ (Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade : PIC)

ประเทศไทยให้ภาคยานุวัติต่ออนุสัญญารอตเตอร์ดัมฯ เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2545 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2547 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและรับผิดชอบร่วมกันในกลุ่มภาคีสมาชิกด้านการค้าสารเคมีอันตรายระหว่างประเทศ เพื่อปกป้องสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากอันตรายของสารเคมี และส่งเสริมการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ให้มีการแจ้งหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของสารเคมี มีกระบวนการตัดสินใจในการนำเข้าและส่งออกสารเคมีอันตรายต้องห้าม หรือจำกัดการใช้อย่างเข้มงวด และแจ้งสูตรผสมของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายร้ายแรง และให้มีการแจ้งข้อมูลการตัดสินใจฯ ดังกล่าวระหว่างภาคีสมาชิก เพื่อควบคุมการนำเข้าส่งออกสารเคมี

กรมควบคุมมลพิษ ในฐานะหน่วยงานผู้มีอำนาจของรัฐ (Designated National Authority: DNA) และหน่วยประสานงานกลางในการดำเนินงานตามอนุสัญญารอตเตอร์ดัมฯ (Official Contact Point) ประสานงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับหน่วยงานผู้มีอำนาจของรัฐ อีก 2 หน่วยงาน คือ กรมวิชาการเกษตรและกรมโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีหน้าที่ควบคุมการนำเข้าส่งออกวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และประกาศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้า (PIC) การแจ้งการส่งออกและการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารเคมีก่อนการนำเข้าส่งออกสารเคมีภายใต้อนุสัญญารอตเตอร์ดัมฯ เพื่อป้องกันการนำเข้าและส่งออกสารเคมีอันตรายอย่างผิดกฎหมาย และการลักลอบนำสารเคมีอันตรายเข้ามาทิ้งในประเทศ

• อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants: POPs) ประเทศไทยลงนามในอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2545 และให้สัตยาบันในอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2548 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยการลดและเลิกการผลิต การใช้ และการปลดปล่อยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Persistent Organic Pollutants: POPs) ซึ่งเป็นกลุ่มสารประกอบอินทรีย์ซึ่งถูกย่อยสลายได้ยาก มีคุณสมบัติเป็นพิษ ตกค้างยาวนาน สะสมในสิ่งมีชีวิต และสามารถเคลื่อนย้ายได้ไกลในสิ่งแวดล้อม

กรมควบคุมมลพิษ ในฐานะศูนย์ประสานงาน (National Focal Point) ได้ประสานหน่วยงานในประเทศและระหว่างประเทศในการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ อย่างต่อเนื่อง อาทิ เสริมสร้างความตระหนักในการดำเนินงานตามแผนจัดการระดับชาติฯ การนำเทคนิคที่ดีที่สุดและแนวการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด (BAT/BEP) มาใช้เพื่อลดหรือเลิกการปลดปล่อยสารไดออกซิน/ฟิวแรนจากแหล่งกำเนิดด้านการผลิตพลังงานไฟฟ้าและความร้อน และแหล่งกำเนิดประเภทอุตสาหกรรมผลิตเหล็กและโลหะ การศึกษาประเมินความเสี่ยงของสารไดออกซินและฟิวแรนจากเตาเผาศพ จัดทำทำเนียบข้อมูลสาร POPs การปรับปรุงแผนจัดการระดับชาติฯ ภายใต้อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาและอยู่ระหว่างการเจรจาในการจัดทำข้อตกลงใหม่ด้านการจัดการสารปรอท (Hg) ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จในปี 2556

อุบัติภัยจากสารเคมี...อุบัติเหตุที่เกิดประจำ

อุบัติภัยจากสารเคมีทั้งในกระบวนการผลิต การจัดเก็บและการขนส่งสารเคมี ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมบริเวณใกล้เคียงอย่างมาก สถิติการเกิดอุบัติภัยจากสารเคมีทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2542 - ปัจจุบัน เกิดขึ้น 142 ครั้ง มีผู้บาดเจ็บไม่ต่ำกว่า 962 คน และผู้เสียชีวิต 126 คน มูลค่าความเสียหายประมาณ 2,000 ล้านบาท โดยอุบัติภัยในโรงงานอุตสาหกรรมและโกดังเก็บสารเคมีเกิดขึ้นมากที่สุด

การเตรียมความพร้อมรับมือกับการจัดการอุบัติภัยจากสารเคมี มีตั้งแต่การเตรียมแผนปฏิบัติการฉุกเฉินที่มีแนวปฏิบัติชัดเจน เสริมสร้างศักยภาพของเจ้าหน้าที่ระดับบัญชาการในด้านการสั่งการตามระบบบัญชาการ ณ ที่เกิดเหตุ (Incident Command System) และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการฉุกเฉินในด้านเทคนิคการระงับอุบัติภัยจากสารเคมี ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านเทคนิคการระงับอุบัติภัยจากสารเคมี การจัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ตอบโต้เหตุฉุกเฉินที่เหมาะสม สนับสนุนหน่วยงานท้องถิ่นให้สามารถตอบโต้เหตุการณ์อุบัติภัยสารเคมีได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ สร้างเครือข่ายประสานการตอบโต้เหตุอย่างสมบูรณาการ และให้ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่นสามารถแจ้งเหตุ ขอข้อมูลหรือข้อแนะนำในการตอบโต้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ผ่านทางโทรศัพท์สายด่วน 1650

• ไฟไหม้โกดังสินค้าอันตราย ท่าเรือคลองเตย

เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2534 จากการปะทุของสารเคมีในคลังเก็บสินค้าอันตราย ต้นเพลิงเริ่มมาจากฟอสฟอรัสประมาณพันถุง วางซ้อนกันอยู่เป็นชั้นๆ และในชั่วพริบตาลามไปถึงจุดเก็บถังแก๊สอันเป็นที่มาของเสียงระเบิดก่อนที่เปลวไฟจะเคลื่อนตัวเข้าหาโกดังอื่นโดยรอบ รวมถึงชุมชนเกาะลาวบริเวณใกล้เคียงซึ่งมีผู้อยู่อาศัยกว่าร้อยหลังคาเรือน ใช้เวลาทั้งสิ้น 4 วัน กว่าที่สารเคมีจะเผาไหม้หมดและอีกหลายวัน กว่าที่กลิ่นของสารที่ไหม้ไฟจะจางหาย แรงระเบิดและเปลวไฟทำให้มีผู้เสียชีวิตทันที 4 คน ทั้งบาดเจ็บอีกนับร้อย สารเคมีอันตรายหลากชนิดแฝงตัวเข้าไปในร่างกายของประชาชนในบริเวณโดยรอบชุมชนเกาะลาววอดวายจนสิ้นชื่อ ผู้คนกว่า 5,000 ชีวิต กลายเป็นคนไร้บ้าน แม้จะไม่สามารถระบุได้ว่าสารเคมีจำนวนมากในโกดังเป็นชนิดใด นำเข้ามาจากไหน คนรับเป็นใคร หรือกระทั่งมีเจ้าของหรือไม่ กากสารเคมีที่เกิดจากเหตุเพลิงไหม้ถูกขนมาปรับเสถียรด้วยปูนขาวแล้วบรรจุถัง 200 ลิตร ขนย้ายไปฝังกลบที่บริเวณเขาแหลม ต.ลาดหญ้า อ.เมือง จ.กาญจนบุรี โดยมีการออกแบบก่อสร้างสถานที่ฝังกากสารเคมี กองพลทหารราบที่ 9 เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างและการท่าเรือแห่งประเทศไทยสนับสนุนค่าใช้จ่ายจำนวน 8 ล้านบาท ในการนำกากสารเคมีไปฝังกลบได้ทำการลดพิษด้วยปูนขาวและปิดกลบหลุมฝังกากด้วยวัสดุกันซึม

กำกับดูแลการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนโดยคณะทำงานแก้ไขปัญหามลพิษจากการฝังกากสารเคมี และมีการตรวจสอบจากองค์กรท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี สื่อมวลชนแขนงต่างๆ รวมทั้งประชาชนที่สนใจอย่างใกล้ชิด ภายหลังการฝังกลบ มีการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมหลุมฝังกากสารเคมีและบริเวณชุมชน

ใกล้เคียงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2538 -2554 คุณภาพน้ำผิวดินและดินอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่มีความปลอดภัย

จากการสัมภาษณ์ประธานองค์กรท้องถิ่นกาญจนบุรี (คุณบุญส่ง จันทร์ส่องรัศมี) ในขณะนั้นให้ความเห็นว่า “ถือได้ว่าการดำเนินงานมีความสำเร็จสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้และเป็นไปตามแนวทางที่ประชาชนชาวกาญจนบุรีเรียกร้อง คือ หน่วยงานของรัฐเห็นความสำคัญของปัญหาและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้น คือ มีการปรึกษาหารือและเรียกประชุมทุกขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ อาจมีรายละเอียดบางส่วนที่ไม่ตรงกันบ้าง แต่ก็สามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาด้วยความตั้งใจและเอาแก่นแท้ของปัญหามาพูดคุยกัน ถือเป็นนิมิตใหม่ในการแก้ไขปัญหาของสังคมของบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในอนาคต” เหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการบูรณาการการแก้ไขปัญหาการฝังกากสารเคมีของประเทศไทย

• กลิ่นแอมโมเนีย...ที่โรงพักฉลองกรุง

แม้จะเป็นบ่อขยะร้างแต่ปริมาณขยะที่กองทับถมสูงติดกับ สน.ฉลองกรุง แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กทม. ส่งผลให้ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่บนโรงพักได้รับผลกระทบเจ็บป่วยกันถ้วนหน้า ด้วยเหตุที่ต้องสูดดมกลิ่นเหม็นจากกองขยะมาร่วม 5 ปี ภาพที่เห็นหากใครไปติดต่อราชการจะพบภาพตำรวจใช้ผ้าปิดปากปิดจมูกนั่งทำงานจากกลิ่นเหม็นที่พัดโชยมาเป็นระยะ แม้จะติดเครื่องปรับอากาศแต่กลิ่นเหม็นก็ยังเล็ดลอดเข้ามา เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องทนสูดกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรงจากกองขยะ จะมีอาการคล้ายกัน คือ แสบจมูก เจ็บคอ เวียนศีรษะ และอาเจียน บางรายมีผดผื่นขึ้นตามร่างกาย คนใดร่างกายอ่อนแอหรือมีโรคประจำตัวจะยิ่งได้รับผลกระทบรุนแรงมากยิ่งขึ้น บ่อขยะแห่งนี้กำจัดโดยวิธีฝังกลบ จึงต้องใช้ระยะเวลาในการย่อยสลายนาน มีการวางท่อระบายน้ำเสียและท่อระบายก๊าซเพื่อป้องกันการระเบิดของก๊าซมีเทน ซึ่งเป็นก๊าซที่เกิดจากการย่อยสลายทับถมของขยะและซากพืชซากสัตว์ หากสูดดมเข้าไปนานๆ จะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน และหมดสติได้ การแก้ไขปัญหากรณีนี้เป็นความร่วมมือร่วมใจกันของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องและความรวดเร็วในการเข้าพื้นที่ทันทีเพื่อหาวิธีการกำจัดน้ำเสียที่เหมาะสม

• สารเคมีปนเปื้อนดินในท่าอากาศยานหัวหิน (สนามบินบ่อฝ้าย) ขุดพบถังสารเคมีเข้มข้นโดยคนงานก่อสร้างในระหว่างการปรับพื้นที่เพื่อขยายทางรันเวย์ของสนามบินบ่อฝ้าย เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2542 เป็นถังพลาสติกสีขาวขุ่น ขนาดประมาณ 15 ลิตร จำนวน 5 ถัง ฝังอยู่ใต้ดินลึก 1.2 เมตร สภาพถังฉีกขาดและไม่มีสารเคมีเหลืออยู่ในถัง คาดว่าสารเคมีแพร่กระจายในดินบริเวณที่ขุดพบ จนเกิดการรั่วไหล ส่งกลิ่นฉุนคลุ้งกระจายจนคนงานไม่สามารถทำงานต่อไปได้ และมีผู้ป่วยจากการระคายเคืองและวิงเวียนจนต้องพบแพทย์ในโรงพยาบาล จึงเข้าตรวจสอบและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดย 1) หยุดการแพร่กระจายของสารเคมีที่ปนเปื้อนในดินเพื่อลดปัญหาผลกระทบจากกลิ่น 2) เก็บตัวอย่างดินและน้ำในบริเวณที่ขุดพบถังบรรจุสารเคมีและพื้นที่ข้างเคียงนำไปวิเคราะห์หาชนิด ความเข้มข้น และขอบเขตการปนเปื้อนของสารเคมี 3) ประสานกระทรวงกลาโหม สถานทูตสหรัฐอเมริกา และองค์การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (US.EPA) หาแนวทางการสืบค้นและพิสูจน์ทราบประเภทของสารเคมี 4) ประสานความร่วมมือจากหลายหน่วยงานในรูปคณะทำงานร่วม สรุปว่า สารเคมีที่ปนเปื้อนในดินบริเวณที่พบถังสารเคมี เป็นสารเคมีชนิดเดียวกับสารที่เคยทดลองใช้ในการทดลองโครงการใบไม้ร่วงในประเทศไทย ช่วงปี 2506-2508 ได้แก่ 2,4-D, 2,4,5-T, Dicamba (เป็นสารกำจัดวัชพืช) นอกจากนี้ ยังตรวจพบ Dibutyl Disulfide และ Dioxin แต่การแพร่กระจายของสารเคมีอยู่ในขอบเขตจำกัด และความเข้มข้นที่ตรวจพบ อยู่ในระดับต่ำ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม จึงออกแบบบ่อฝังกลบเบื้องต้นและให้กรมการบินพลเรือนขุดและขนย้ายดินปนเปื้อนไปฝังกลบอย่างปลอดภัย ดำเนินการแล้วเสร็จในเดือนมีนาคม 2543

2 ทศวรรษ : บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม ร้อยเรียงเรื่องราว...ส่วนที่เหลือ

นอกจากเรื่องราวการรักษาคุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศและเสียง การจัดการขยะและของเสียของประเทศแล้ว ยังมีอีกหลายเรื่องราวที่ดำเนินงานเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและลดมลพิษไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เส้นทางของความสำเร็จที่สำคัญ

ทิศทางการบริหารจัดการมลพิษ

กรมควบคุมมลพิษได้จัดทำแผนหลัก แผนจัดการและแผนปฏิบัติการในการจัดการมลพิษในระดับพื้นที่หรือในการแก้ไขปัญหามลพิษเฉพาะเรื่อง เพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมที่ทันสมัยและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม อาทิ

- แผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2555-2559
- แผนการจัดการน้ำเสียชุมชน ปี 2547 นโยบายและพื้นที่เป้าหมายการจัดการน้ำเสียชุมชน ปี 2553-2584
- มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ท่าจีน บางปะกง ลำตะคอง และทะเลสาบสงขลา
- แผนแม่บทการจัดการคุณภาพอากาศและเสียง พ.ศ. 2548-2559
- แผนปฏิบัติการจัดการมลพิษทางอากาศและเสียงในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2555-2559
- แผนจัดการปัญหาหมอกควันจากการเผาในที่โล่ง ปี 2555-2559
- แผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยแห่งชาติ ปี 2548 นโยบายและพื้นที่เป้าหมายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ปี 2553 - 2564
- ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการลด คัดแยกและนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ (Reduce Reuse and Recycle: 3Rs)
- ยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ (WEEE)
- แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการผลิตที่สะอาด พ.ศ. 2551-2559

เขตควบคุมมลพิษ...อีกเครื่องมือหนึ่ง ลดขจัดมลพิษ

เขตควบคุมมลพิษเกิดจากกฎหมายสิ่งแวดล้อม ปี 2535 มีจุดมุ่งหมายให้ท้องถิ่นที่ประสบปัญหามลพิษที่มีแนวโน้มร้ายแรงถึงขนาดเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนหรือเกิดความเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในท้องที่นั้น

ประกาศไปแล้ว 23 พื้นที่ ใน 13 จังหวัด แต่ละพื้นที่มีการดำเนินงานเพื่อลดและขจัดมลพิษมาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ เขตควบคุมมลพิษเมืองพัทยา เขตควบคุมมลพิษจังหวัดภูเก็ต หมู่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อมีการจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมและระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการ คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้นโดยเฉพาะคุณภาพน้ำทะเล โดยการปนเปื้อนแบคทีเรียประเภทโคลิฟอร์มลดลงจากระดับล้านส่วนเหลืออยู่ในเกณฑ์ระดับพันส่วน ทำให้การท่องเที่ยวดีขึ้น สร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศไทย

ตรวจสอบสิ่งแวดล้อม...พร้อมนำข้อมูลสู่สาธารณชน

ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยในการบริหารจัดการและเตือนภัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีสถานีตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและงบประมาณ

• การตรวจวัดคุณภาพอากาศในบรรยากาศ

ขณะนี้มีทั้งหมด 62 สถานีทั่วประเทศ เพื่อตรวจวัดคุณภาพอากาศอย่างต่อเนื่องและรายงานผลสู่สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรณีปัญหาหมอกควันและไฟป่าในพื้นที่ภาคเหนือ มีการตรวจสอบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{10}) เพื่อนำข้อมูลไปสู่การแก้ไขปัญหามลพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย หรือการตรวจวัดสารอินทรีย์ระเหยง่ายและรายงานผลทางจอแสดงผลในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง รวมทั้งการตรวจวัดพารามิเตอร์อื่นๆ ได้แก่ ก๊าซโอโซน (O_3) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2)

• การตรวจวัดคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ

มีทั้งหมด 366 สถานี ครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำสำคัญทั้งประเทศ และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการตรวจวัดกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค พร้อมทั้งการรายงานผล และเตือนภัยมลพิษทางน้ำต่อประชาชน เช่น เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในกระชัง เป็นต้น

ลดปัญหามลพิษ บรรเทาทุกข์ ให้ประชาชน

ให้บริการจัดการปัญหาเรื่องราวร้องทุกข์ด้านมลพิษแก่ประชาชนมากกว่า 8,000 ราย หรือประมาณ 400 กว่าเรื่องต่อปี ผ่านช่องทางต่างๆ ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการร้องทุกข์ ได้แก่ สายด่วน 1650 กด 2 สายตรง 02 298 2605 ตู้ ปณ. 33 สามเสนใน กรุงเทพฯ 10400 และเว็บไซต์ www.pcd.go.th ปัญหาที่ได้รับการร้องทุกข์มากที่สุด คือ มลพิษด้านอากาศ (กลิ่นเหม็น ฝุ่นละออง/เขม่าควัน) ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล การให้บริการเรื่องร้องทุกข์ขึ้นกับความหลากหลายของปัญหา หากอยู่ในอำนาจหน้าที่

ของกรมฯ จะตรวจสอบและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย และอีกมากมายที่อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ จะประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และติดตามผล

เพราะเป็นภารกิจที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง จึงกำหนดขั้นตอนและระยะเวลามาตรฐานการให้บริการเรื่องราวร้องทุกข์แก่ประชาชน (ภายใน 45 วันทำการ) ประกาศแก่สาธารณะ และรายงานผลให้ประชาชนผู้ร้องทุกข์ทราบอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเพื่อเป็นการสนองตอบปัญหาการร้องทุกข์ เป็นช่องทางรับฟังข้อมูลข้อเท็จจริงการแก้ไขปัญหา และตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อนำมาปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการของกรมฯ จากการประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการมาตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบัน ประชาชนมีความพึงพอใจ ร้อยละ 82

บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม...เส้นทางความร่วมมือ...เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดี

การปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษและพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายควบคุมการระบายมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษให้เป็นไปตามมาตรฐานแต่ละประเภท บนหลักการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลตามอำนาจหน้าที่มิให้มีการระบายมลพิษเกินมาตรฐาน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ช่วงแรกการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมไม่ได้รับความสำคัญมากนัก เหตุเพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมยังเป็นเรื่องที่ไม่ส่งผลกระทบรุนแรง แนวทางการบังคับใช้กฎหมายไม่มีความชัดเจน ไม่มีบทกำหนดโทษ มีปัญหาการตีความข้อกฎหมายเกี่ยวกับกรอบอำนาจหน้าที่ บทบาทความรับผิดชอบระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งอัตรากำลังและศักยภาพของเจ้าพนักงานตามกฎหมายยังไม่เพียงพอ ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจมากขึ้น เหตุเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวและประชาชนได้รับผลกระทบจากภาวะมลพิษเพิ่มขึ้นการบังคับใช้กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการมลพิษ กรมควบคุมมลพิษกำหนดเป็นแผนงานประจำปีในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อมลพิษมากและส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะพื้นที่วิกฤติ ใช้หลักกฎหมายปกครองมาบังคับในการออกคำสั่งและการปรับทางปกครอง ประสานร่วมมือกับหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ และดำเนินงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อสร้างเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมายให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือการปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้ความรู้แก่เจ้าของผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ และใช้มาตรการอื่นสนับสนุนควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมาย เช่น มาตรการทางสังคม การเชิดชูเกียรติให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายการให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิควิชาการในการบำบัดมลพิษ แนะนำแหล่งเงินทุนก่อสร้างระบบบำบัดมลพิษ เป็นต้น

การเสนอการแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นอีกเส้นทางหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายให้สอดรับกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายมิใช่บทสรุปสุดท้ายในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่ความตระหนักรู้ของทุกภาคส่วนร่วมกันลดมลพิษและบำบัดมลพิษก่อนที่จะระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง

คดีสิ่งแวดล้อม : กรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ชาวบ้านในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง 318 ราย ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเชียงใหม่ กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) หน่วยงานทางปกครองส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งกรมควบคุมมลพิษ กระทำละเมิดอันเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ ส่งผลให้ประชาชนได้รับผลกระทบ

คำสรุปคำให้การของกรมควบคุมมลพิษระบุว่า กรมฯ มิได้ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากมีการดำเนินงานที่ชัดเจนในการกำหนดแนวทางเพื่อควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่ มีการเฝ้าระวัง ติดตามตรวจสอบ และเก็บตัวอย่างสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2536 ได้แก่ คุณภาพอากาศทั่วไป ฝุ่นละออง เสียง ความสั่นสะเทือน กลิ่น คุณภาพน้ำ มีการประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น กฟผ. และผู้นำชุมชน เพื่อหาแนวทางในการควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่มาโดยตลอด ร่วมกับสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาวิจัยเพื่อหาสาเหตุและแหล่งที่มาของ

ฝุ่นละอองในพื้นที่แม่เมาะ รวมถึงปัญหาเสียงและความสั่นสะเทือนที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถควบคุมและแก้ไขปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นในพื้นที่แม่เมาะได้ซึ่งผลการดำเนินงานในภาพรวมตั้งแต่ ปี 2542 เป็นต้นมา คุณภาพอากาศโดยรวมมีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

ศาลปกครองเชียงใหม่มีคำพิพากษาคดีในปี 2552 ตัดสินให้ยกฟ้องกรมควบคุมมลพิษ และอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ เพราะมิได้ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากที่ศาลปกครองเชียงใหม่มีคำพิพากษา ไม่ปรากฏว่า ผู้ฟ้องคดีอุทธณ์คำพิพากษาของศาลปกครองเชียงใหม่แต่อย่างใด

แม้ศาลปกครองเชียงใหม่จะตัดสินให้ยกฟ้อง แต่เพื่อป้องกันไม่ให้มีปัญหามลพิษเกิดขึ้น กรมควบคุมมลพิษคงยังเฝ้าระวังเพื่อควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่แม่เมาะตลอดเวลา

Green Thailand...ซื้อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมในลักษณะการป้องกัน (Pollution Prevention) ไม่ให้เกิดมลพิษหรือลดการเกิดมลพิษ ณ แหล่งกำเนิด ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือการจัดการในเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ การทำให้แนวคิดนี้ประสบความสำเร็จต้องเปลี่ยนทัศนคติให้สังคมเชื่อว่าการป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษจะทำให้เกิดความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและการแข่งขัน ด้วยการช่วยลดต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายในการบำบัดหรือกำจัดมลพิษที่เกิดขึ้น จึงเกิดประโยชน์ต่อการประกอบกิจการหรือดำเนินธุรกิจ ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและลดความเสี่ยงต่อสุขภาพของมนุษย์ โดยผลักดันผ่านการจัดทำ “แผนแม่บทว่าด้วยการผลิตที่สะอาด” เป็นครั้งแรกในปี 2545 ครอบคลุมทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคบริการและการท่องเที่ยว

ความก้าวหน้าต่อมา คือ ส่งเสริมให้ภาครัฐจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพราะภาครัฐเป็นผู้บริโภครายใหญ่ที่สุดที่จะสร้างแรงขับเคลื่อนให้ภาคการผลิตมุ่งไปสู่การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดอุปทานของสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Demand) ในตลาดและสนับสนุนให้เกิดการบริโภคที่ยั่งยืน การดำเนินงานในช่วงปี 2551-2554 มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีหน่วยงานภาครัฐระดับกรม 170 หน่วยงาน จัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวม 17 ประเภท และจะขยายผลต่อเนื่องไปในกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ปัจจุบันมีการกำหนดเป็นนโยบายของประเทศในเรื่องของ “เศรษฐกิจสีเขียว” (Green Economy)

เครือข่าย...การมีส่วนร่วมในการจัดการมลพิษ

• เครือข่ายอาสาสมัคร "ผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อมระยอง" เป็นเครือข่ายอาสาสมัครภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นและทำงานร่วมกับภาครัฐตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบันมีสมาชิกเครือข่ายฯ 799 คน ครอบคลุมพื้นที่ 23 ตำบล 5 อำเภอ ในจังหวัดระยอง แบ่งเป็นกลุ่มอาสาสมัครตามพื้นที่ 10 กลุ่ม เพื่อเป็นสื่อกลาง ประสานงาน ประชาสัมพันธ์โครงการของภาครัฐ และติดตามตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะพื้นที่รอบนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยกรมควบคุมมลพิษสนับสนุนองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและเครื่องมืออุปกรณ์อย่างง่าย 4 ปีที่ผ่านมา สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดระยองให้มีความเข้มแข็ง ดูแลรักษาและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

• การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: การติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรด

ปี 2550-2552 ร่วมกับศูนย์วิจัยการตกสะสมของกรดและสารออกซิแดนท์ (ADORC) ซึ่งเป็นศูนย์เครือข่ายการติดตามตรวจสอบการตกสะสมของกรดในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (EANET) และมูลนิธิสิ่งแวดล้อมจังหวัดนีกาตะ (NPECC) ประเทศญี่ปุ่น ดำเนินโครงการความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีโรงเรียนวัดแสมดำ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนซาซากุจิ โรงเรียนมุยคะมะจิ โรงเรียนยูคาจิ และโรงเรียนโคนัน ประเทศญี่ปุ่น เข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่อง ดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาให้กับเด็กนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หรือ 6

การประชุมร่วมระหว่างเด็กนักเรียนไทยและญี่ปุ่น (Internet Conference) ในเดือนมกราคม 2551 ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ และเดือนกุมภาพันธ์ 2552 ณ เมืองนิงาตะ ประเทศญี่ปุ่น มีการเสนอผลการดำเนินงานและผลการทดลองอย่างง่ายของเด็กนักเรียน แลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์ในกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาด้านปัญหามลพิษทางอากาศและการตกสะสมของกรดในสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้แทนเครือข่าย EANET เข้าร่วมสังเกตการณ์จาก 12 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา จีน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น ลาว มาเลเซีย เมียนมาร์ มองโกเลีย ฟิลิปปินส์ รัสเซีย เวียดนาม และประเทศไทย

ปี 2552-2554 ดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับ ADORC และ NPECC มีโรงเรียนวัดแสมดำ ประเทศไทย โรงเรียนอิชิโสะ และโรงเรียนนากาโนชิมา ประเทศญี่ปุ่น เข้าร่วมโครงการจากความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมและความพร้อมที่มากขึ้น รวมถึงเห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มาบตาพุดที่จำเป็นต้องสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมตรวจสอบ ควบคุม ป้องกัน แก้ไขและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเริ่มตั้งแต่เด็ก จึงได้ขยายกิจกรรมไปสู่พื้นที่มาบตาพุด และคัดเลือกโรงเรียนวัดห้วยโป่งเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการประชุมร่วมระหว่างเด็กนักเรียนไทยและญี่ปุ่นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2553 ณ เมืองมินามิอูโอนูมะ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งผู้แทนครูและนักเรียนของโรงเรียนวัดแสมดำและโรงเรียนวัดห้วยโป่งได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมด้วย

ผลการดำเนินโครงการความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่งผลให้เด็กนักเรียนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาฝนกรด รวมถึงช่วยสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป

• ชุมชนต้นแบบรักษ์สิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง เป็นอีกหนึ่งกรณีที่นำแนวคิดมาตรการทางสังคมหรือกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการปัญหามลพิษในระดับชุมชนที่เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่และประชาชนรอบโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ตัวอย่างเช่น กรมควบคุมมลพิษ บริษัท SCG Chemicals จำกัด เทศบาลเมืองมาบตาพุด และชุมชนห้วยโป่งใน-สะพานน้ำท่วม ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมืองจังหวัดระยอง ร่วมกันจัดการขยะมูลฝอยชุมชน นำขยะอินทรีย์มาทำน้ำสกัดชีวภาพและก๊าซชีวภาพ จัดการน้ำเสียในชุมชน ลดปัญหาฝุ่นละอองโดยเพิ่มพื้นที่สีเขียว และจากจุดเริ่มต้นนี้ จะขยายผลให้ครอบคลุมทุกชุมชนในจังหวัดระยองในอนาคต

• ช่องทางรับฟังความเห็นจากประชาชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกรมควบคุมมลพิษ โดยจัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นโดยตรง ณ ศูนย์บริการประชาชน บริเวณชั้น 1 อาคารกรมควบคุมมลพิษ เว็บไซต์ www.pcd.go.th และอีเมล์ e-petition@pcd.go.th ศูนย์บริการประชาชนยังเป็นศูนย์กลางบริการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ นอกเหนือจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร จดหมายข่าว แผ่นพับ กิจกรรม นิทรรศการ การประชุม สัมมนา เพื่อสร้างสังคมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

เรียกคืนวัสดุอะลูมิเนียม...เพื่อจัดทำขาเทียมพระราชทาน

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ๆ เป็นปัจจัยที่ทำให้ขยะมูลฝอยประเภทอะลูมิเนียมเพิ่มมากขึ้น ของเสียประเภทนี้ย่อยสลายยากแต่นำกลับมารีไซเคิลใหม่ได้ กรมควบคุมมลพิษร่วมกับมูลนิธิขาเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จัดทำโครงการ “เรียกคืนวัสดุอะลูมิเนียม เพื่อจัดทำขาเทียมพระราชทาน” โดยบริษัท ไทยเบเวอร์เรจแคน จำกัด สนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับสถานศึกษาและเป็นศูนย์กลางการเรียกคืนวัสดุอะลูมิเนียม บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด และการรถไฟแห่งประเทศไทย รับส่งอะลูมิเนียมฟรีทั่วประเทศ และบริษัท เอส เอส อินกอต อะลูมิเนียม 1999 จำกัด นำอะลูมิเนียมที่ได้ไปหลอมและส่งให้มูลนิธิขาเทียมมอบให้กับคนพิการ ตั้งแต่ปี 2552-2554 สามารถรวบรวมอะลูมิเนียมได้กว่า 32 ตัน

Green PCD
กรมควบคุมมลพิษ : หน่วยงานรัฐที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ไม่เพียงการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษเพื่อฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมและให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศเท่านั้น แต่เรายังเป็นหน่วยงานรัฐที่ปฏิบัติงานอย่างใส่ใจดูแลสิ่งแวดล้อม และมั่นใจที่จะบอกกล่าวกับทุกคนว่า “เป็นหน่วยงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” โดย

- **นำมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001 มาใช้ในองค์กร** ตั้งแต่ปี 2551 โดยมีนโยบายสิ่งแวดล้อม 6 ประการ คือ 1) ลดมลพิษและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการปฏิบัติงาน 2) ปฏิบัติงานตามกฎหมายข้อบังคับ และข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม 3) รณรงค์ปลูกจิตสำนึก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงาน 4) เป็นผู้นำในการใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 5) ส่งเสริมสภาวะแวดล้อมที่เหมาะกับการทำงาน 6) ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ได้รับการรับรองระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001: 2004 จากสถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2553 จนถึงปัจจุบัน
- **ห้องปฏิบัติการสิ่งแวดล้อม** ได้รับการรับรองระบบคุณภาพ ISO 17025 ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน จาก 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ในงานทดสอบโลหะในน้ำและน้ำเสีย และสำนักบริหารและรับรองห้องปฏิบัติการ กรมวิทยาศาสตร์บริการ ในงานทดสอบพารามิเตอร์ทางสิ่งแวดล้อมในน้ำ น้ำเสีย น้ำฝน และในอากาศ และในปี 2555 กรมวิทยาศาสตร์บริการ คัดเลือกให้ห้องปฏิบัติการสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ เป็นห้องปฏิบัติการดีเด่นประจำปี 2555 เป็นหน่วยงานภาครัฐแห่งแรกที่ได้รับรางวัลนี้

• **ห้องปฏิบัติการตรวจวัดมลพิษจากยานพาหนะ** ตั้งอยู่จังหวัดปทุมธานี ดำเนินงานทดสอบมลพิษของรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และสมรรถนะของรถยนต์ตามมาตรฐาน มอก.17025 ได้รับการรับรองคุณภาพการทดสอบจาก สมอ. ตั้งแต่ปี 2550 ปัจจุบันมีห้องปฏิบัติการทดสอบ 3 ประเภท ที่ได้รับการรับรอง ได้แก่ ห้องปฏิบัติการทดสอบรถยนต์ดีเซลขนาดเล็ก ห้องปฏิบัติการทดสอบรถยนต์เบนซิน และห้องปฏิบัติการทดสอบรถจักรยานยนต์

• **องค์กรนำร่องจัดทำคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กร** ปี 2554 กรมควบคุมมลพิษเข้าร่วมเป็นองค์กรนำร่องขององค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ประเมินการปล่อยคาร์บอนจากการดำเนินการในปี 2553 โดยนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อลดการปล่อยคาร์บอนจากกิจกรรมของกรมควบคุมมลพิษในปีถัดๆ ไป

• **เป็นผู้นำในการใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** ตามนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ ตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน

• **อาคารเขียว (Green Building)** ดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบัน โดยจัดทำเกณฑ์และแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมของอาคารเขียวทั้งอาคารเดิมและอาคารที่จะก่อสร้างใหม่ โดยอาคารกรมควบคุมมลพิษผ่านเกณฑ์การประเมินกรณีอาคารเดิม เป็นตัวอย่างอาคารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงานให้กับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ

ในวันที่ 3 เมษายน 2555 เนื่องในวันสถาปนา 2 ทศวรรษ กรมควบคุมมลพิษ ได้ประกาศนโยบายในการจัดการสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน โดยเน้นมาตรการและการดำเนินการเพื่อลดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม รณรงค์การประหยัดพลังงาน และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ก่อให้เกิดปัญหาสภาวะโลกร้อนจากการประกอบกิจการในองค์กร และสร้างการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ หรือนโยบาย “กรีน คพ.” (Green PCD)

ประมวลภาพข่าวสำคัญ 2 ทศวรรษ : บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม

จุดหมาย...
บนเส้นทางสิ่งแวดล้อม

ชาวกรมควบคุมมลพิษ จะทุ่มเทแรงกายแรงใจ
ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เพื่อให้ประชาชนชาวไทย
ได้มีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี
สะอาด และปลอดภัยจากมลพิษ...
มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะผู้จัดทำหนังสือ

ดร.วิจารย์ สิมาฉายา	บรรณาธิการที่ปรึกษา
กัญชลี นาวิกภูมิ	บรรณาธิการ
พรพิมล พันธ์เมธาฤทธิ์	เรียบเรียง
ณัฏฐินีพร สร้อยสูงเนิน	เรียบเรียง
ภัทรดา กุสุวิมล	เรียบเรียง
รำไพ พัตรปาน	เรียบเรียง
เอกพัดชา จูฑามาตย์	เรียบเรียง

สนับสนุนข้อมูล

สำนักจัดการคุณภาพน้ำ
สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง
สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย
กองแผนงานและประเมินผล
กองนิติการ
สำนักงานเลขานุการกรม
ฝ่ายตรวจและบังคับการ
ฝ่ายคุณภาพสิ่งแวดล้อมและห้องปฏิบัติการ

กรมควบคุมมลพิษ เมษายน 2555
หนังสือ เนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี กรมควบคุมมลพิษ
จัดทำโดย
กรมควบคุมมลพิษ
92 ซอยพหลโยธิน 7 สามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และมีลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้

กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
92 ซอยพหลโยธิน 7 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กทม. 10400
โทร. 0 2298 2000 โทรสาร 0 2298 2002
www.pcd.go.th